

TIU-PROGRAMMET

ENSAM

WASA TEATER

LOKALA UPPLEVELSER I VÄRLDSKLASS

WASA TEATER

LOKALA UPPLEVELSER I VÄRLDSKLASS

Texter: Nina Dahl-Tallgren, Per Ehrström, Carl Alms, Jakob Johansson, Lina Ekblad, Alexandra Mangs, Marja Vuori, Nathalie Riska, Mila Nyman, Jeremy Crotts, Mats Antell, Elias Andersson, Kim Blåfield, Roosa Lehtonen, Marit Berndtson, Ann-Luise Bertell, Jan Fröjdö, Simon Ventus, Yvonne Nyberg, Maria Lingonblad, Anders Karls

Redaktör: Nina Dahl-Tallgren

Foto/ layout: Frank A. Unger

Ansvarig utgivare: Ann-Luise Bertell

Språkgranskning: Simon Ventus

TIU-programmet (Gem)ensam är en del av ett treårigt utvecklings- och forskningsprojekt på Wasa Teater. Projektet finansieras av följande bidragsgivare:

KONSTSAMFUNDET

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	4
UTFORMNINGEN AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM	5
Bakgrund och val av tema	5
TIU-programmet och lärandemål	5
Kopplingar till läroplanen	6
Vad är TIU (teater i undervisningen)?	7
Hur ser ett TIU-program ut och hur skapas det?	8
Utforskningsfasen	8
Skrivfas	11
Repetitionsfas	12
Genomförande	13
Receptionsanalys	14
Tidsplan och upplägg	15
TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM	16
Kunskapsboken	16
Föreställningsdelen	18
Synopsis av manus	18
Dramakonventionerna i föreställningsdelen	19
REFLEKTIONER KRING TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM	21
Konstnärliga arbetsgruppen	21
Dramaturg	21
Regissör	24
Skådespelarna	26
Teaterpedagogerna	34
Verkstäderna	37
Mask	37
Rekvisita, Scenografi, Kostym och Dekor	37
Teknik	40
Kansli och marknadsföring	42
Administrativ chef	42
Teaterchef	43
Försäljningen	43
SAMARBETSPARTNER FOLKHÄLSAN	45
UTBILDNINGSPAKET OCH FÖRELÄSNINGAR OM TIU	46
HUR HAR DELTAGARNA UPPLEVT PROGRAMMET?	47
VAD FUNGERAR OCH VAD BEHÖVS?	56
SLUTORD	58

FÖRORD

Wasa Teater är en nationell föregångare inom publikarbete och dramapedagogik bland institutionsteatrarna i Finland och har som ambition att utveckla ett nationellt kompetenscentrum inom teaterpedagogik. Teater i undervisningen (TIU) är ett utvecklings- och forskningsprojekt på Wasa Teater under åren 2020–2023. Projektets syfte är att främja utvecklingen av ett teaterpedagogiskt kompetenscentrum där teatrar, utbildning och forskning samverkar.

TIU är en konstform där teater och pedagogik förnas och blir ett ämnesöverskridande didaktiskt inslag i undervisningen som stöder elevernas läroprocess inom ett tema. Eleverna engageras i TIU genom olika interaktiva element, vilket skapar en större motivation och en fördjupning av läroprocessen. Målsättningen är att kombinera teaterkonst och lärande, samt att väcka frågor och nyfikenhet kring tematiken. I ett TIU-program vill man nå en djupgående bearbetning samtidigt som man vill uppnå en distanseringseffekt, där deltagarna kan reflektera, tänka kritiskt och utforska tematiken. Alla skolor som bokar ett TIU-program får en kunskapsbok med lektionsplaner i för- och efterarbete. Materialet är en viktig del av helhetsupplevelsen och det är önskvärt att alla pedagoger och ungdomar får ta del av det. I samband med TIU-programmet erbjuder projektet även utöver kunskapsboken, workshops och handledning för pedagoger.

Varje år under projektiden görs ett TIU-program med avstamp i läroplanen, utgående från lärarnas och skolornas önskemål om innehåll och tematik. TIU-programmet riktar sig alltid till en på förhand bestämd åldersgrupp som varierar från år till år. Programmet är performativt och skapas kollaborativt tillsammans med eleverna, pedagogerna,

utvalda forskare och andra experter inom tematiken samt det konstnärliga teamet. TIU-programmet turnerar i Österbotten, inklusive Karleby, i Åboland och Nyland, på Åland och till de svenska språköarna i Uleåborg, Björneborg, Tammerfors och Kotka.

Wasa Teaters teaterpedagog Nina Dahl-Tallgren är doktorand vid Åbo Akademi inom pedagogiska vetenskaper, med ambition att avlägga en doktorsexamen. Avhandlingen skrivs inom ramarna för det treåriga TIU-projektet på Wasa Teater. Forskningen kan potentiellt bidra till att ge andra teatrar, kulturinstitutioner, skolor och utbildningsanordnare möjlighet att lära sig mer om TIU som konstform och vilken lärandepotential som genereras. *“the field of participatory educational theatre”*. Forskning är avgörande för att vidareutveckla TIU som konstform. Syftet med avhandlingen är att undersöka vad som karakteriserar en grupp elever, pedagoger och ensembles kunskap genom lärandeprocesser i TIU-program utgående från ett performativt perspektiv.

Som forskare är jag nyfiken på att se vad som produceras i skolans möte med TIU och hur TIU påverkar skolans lärmiljö. Vad produceras i skolans möte med TIU och vad möjliggör TIU som konstform för skolans lärmiljö? Med erfarenhet av projektet och resultaten det genererar kan Wasa Teater såväl som andra teatrar fortsätta producera TIU-program med en stabil kunskapsgrund och vetenskaplig analys. I Wasa Teaters långsiktiga strategi ingår att grunda en avdelning för barn och ungdom, där TIU-produktioner är en del av verksamheten.

Nina Dahl-Tallgren

Projektleddare för forsknings- och utvecklingsprojektet TIU

Wasa Teater

UTFORMNINGEN AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Bakgrund och val av tema

TIU-programmet (gem)ensam är fas två inom projektet och redan under genomförandefasen av det första TIU-programmet #nofilter diskuterades val av tema för projektets andra program. Folkhälsan kontaktade Wasa Teater under hösten 2019 och undrade om vi vill göra ett TIU-program kring temat ensamhet i samband med Folkhälsans 100-årsjubileum. Vi blev glada för att få chansen att vara en del av Folkhälsans jubileumsprogram och uppskattade den planerade satsningen på innovativa och stärkande teaterupplevelser för finlandssvenska ungdomar.

Wasa Teater producerade TIU-programmet (gem)ensam och turnerade med det i hela Svenskfinland för ungdomar i grundskolan 7–9. Vid utformning av TIU-programmet beaktades THL:s senaste skolhälsoundersökningen som tydligt visade sämre siffror kring just delaktighet, trivsel och upplevd ensamhet. Skolhälsoundersökningen görs vartannat år och består av ett omfattande frågeformulär som fylls i av nästan 255 000 elever och studerande i Finland (grundskolan 4–5, 8–9 samt åk 1–2 på andra stadiet).

Det är omfattande data som samlas in, ett värdefullt verktyg. Man kan bekanta sig med databasen här: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>. Vi ville med vårt TIU-program ge utrymme för en ökad känsla av delaktighet.

I TIU-programmet (gem)ensam, reflekterade och utforskade deltagarna tematiken ensamhet. TIU-programmet var, som tidigare nämnt, tredelat bestående av för- och efterarbete samt en föreställningsdel. Med deltagare menas såväl elever som pedagoger. Syftet med programmet var att stärka de ungas psykiska hälsa, samt öka såväl välbefin-

andet som känslan av delaktighet i gruppen. Receptionsanalysen fokuserade på att undersöka om TIU-programmet gett upphov till utveckling av sociala färdigheter, om eleven upplevt ökad känsla av delaktighet samt om programmet bidragit till någon konkret ny form av kunskap kring temat.

TIU-programmet (gem)ensam och lärandemål

Det övergripande temat för TIU-programmet (gem)ensam var ensamhet och utanförskap, där syftet var att utforska social hållbarhet. Social hållbarhet skapar förutsättningar för välmående. En socialt hållbar miljö är inkluderande, jämlik och tolerant. För oss var en viktig faktor vid val av tematiken att stärka de ungas psykiska hälsa och att bidra till ett psykiskt välbefinnande med lösningsorienterade ingångar.

Övergripande lärandemålen:

- eleverna ska känna sig inkluderande, delaktiga och trygga i gruppen.
- eleverna ska känna sig uppskattade och sedda.
- eleverna ska trivas i skolan och kan aktivt bidra till en god gemenskap, vilket medför att eleverna kommer att orka bättre i studierna.
- eleverna kan utveckla sina emotionella färdigheter och får möjlighet att lära sig identifiera, hantera och uttrycka sina känslor.
- stärka elevernas självkänsla, självförtroende och självkänedom.
- stimulera social kompetens, trygghet i gruppen och förmågan att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer.

Ramberättelsen i TIU-programmet fokuserade på det främjande och resurstärkande perspektivet; att ta hand om sig själv, ta hand om varandra och att ta hand om sin omgivning. I programmet poängte-

rades att alla har ett ansvar, såväl för sig själva och sitt agerande som gentemot andra. Genomgående i programmet uppmanades eleverna att uttrycka sina åsikter.

Kopplingar till läroplanen

TIU-programmet var ämnesöverskridande och hade kopplingar till hälsokunskap, elevhandledning, modersmål och litteratur. Publiken fick en aktiv roll och var medskapare i en gemensam teaterupplevelse. Eleverna engagerades i föreställningen genom olika interaktiva element, vilket skapade en större motivation och fördjupning av läroprocessen. Det gav utrymme för kreativt skapande samt kollaborativt och multimodalt lärande.

Grundskolans läroplan för 7–9 lyfter fram betydelsen av gemenskap och välbefinnande. Eleven behöver känna sig hörd och uppskattad i skolgemenskapen samt känna att hen får stöd för sitt lärande och välbefinnande. Lika viktigt är också erfarenheten av delaktighet och av att tillsammans bidra till det gemensamma arbetet och välbefinnandet. Skolgemenskapen ska hjälpa eleverna att förstå att var och en med sitt eget agerande påverkar såväl sitt eget som andras välbefinnande och sin egen och andras hälsa, trygghet och säkerhet. Eleverna ska uppmuntras att ta hand om sig själva och andra. De ska spöras till att öva färdigheter som är viktiga för deras eget liv och vardag och uppmuntras att bidra till ökat välbefinnande i sin omgivning. Rasterna, morgonsamlingarna och olika gemensamma evenemang är viktiga för gemenskapen i skolan, för elevernas sunda utveckling och sociala relationer samt för att eleverna ska orka i studierna. Det är viktigt att skolan erbjuder varje elev en interaktiv och uppmuntrande gemenskap, där eleven kan känna att hen blir hörd, sedd och uppskattad.

Kommunikation, samarbete och mångsidiga arbetssätt främjar hela gemenskapens lärande och välbefinnande. Undervisningen ska främja elevernas intresse för skolgemenskapen. Vid val av innehåll och arbetssätt är det av stor betydelse att det främjar kommunikation och

social gemenskap samt tar hänsyn till elevernas olika individuella behov.

Inom läroämnet hälsokunskap ska undervisningen ta upp identitet, självbild, självkänsla, självkännedom och psykiskt välmående. Eleven ska utveckla en förmåga att analysera sina emotionella och sociala färdigheter och sitt beteende.

Inom läroämnet samhällslära är fokus att stödja elevernas utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare. Skolan ska skapa konkreta förutsättningar för delaktighet och ett aktivt, ansvarsfullt och konstruktivt samarbete.

Inom modersmål och litteratur uppmuntra eleven att utveckla sin förmåga att kommunicera i grupp och utveckla förmågan att motivera sina åsikter. Eleverna tränar samarbetsförmågan, såsom att lyssna och ta initiativ till kommunikation. Eleverna stärker sina färdigheter i att fungera i olika slag av kommunikationssituationer.

Inom elevhandledningen ligger fokus på att handleda eleven att utveckla sin förmåga att bedöma vilken kompetens och vilka sociala och kommunikativa färdigheter som behövs i olika arbetsuppgifter inom och utanför skolan. Elevhandledningen bygger på elevernas självbedömning samt på interaktiv, vägledande och uppmuntrande respons.

VAD ÄR TIU?

Teater i Undervisningen är en didaktisk teaterform där publiken är medverkande, inte enbart åskådare.

Publiken får aktivt möjlighet att uttrycka åsikter och känslor samt reflektera kring tematiken i TIU-programmet. Inom trygga ramar ställs publiken inför problem och situationer där de kan utforska tematiken och lärandemålet genom kollaborativt lärande. Det övergripande syftet med Teater i undervisningen är alltid pedagogiskt, eftersom meningen med ett TIU-program är att eleverna ska lära sig något. Målsättningen är att kombinera teaterkonst och lärande samt att väcka frågor och nyfikenhet kring tematiken. I programmet vill man nå en djupgående bearbetning samtidigt som man vill uppnå en distanseringseffekt, där deltagarna kan reflektera, tänka kritiskt och utforska tematiken. Alla skolor som bokar föreställningen får en kunskapsbok som är en del av helhetsupplevelsen, läroprocessen. Kunskapsboken innehåller ett för- och efterarbete till TIU-programmet och sker i klassrummet med pedagogen.

Hur ser ett TIU-program ut och hur skapas det?

Ett TIU-program innehåller scener (föreställningsdelar) och bearbetningsdelar som kan vara uppbyggda på olika sätt. Bearbetningsdelarna bygger på dramapedagogiska övningar och ger möjligheter till att utforska programmets frågeställningar. Utformningen av ett TIU-program kräver konstnärlig, pedagogisk och didaktisk kompetens av produktionsgruppen. Antalet deltagare varierar men som regel ska TIU inte spelas inför en alltför stor grupp, eftersom man vill ha en nära kontakt och interaktion med målgruppen. Enligt vår erfarenhet av TIU-program är maximalt 100 personer per föreställning en bra avgränsning.

Utformningen av ett TIU-program består av följande delar:

1. **Utforskningsfas**
Val av tema, målgrupp, experter och samarbetsparter samt planering av produktionen.
2. **Skrivfas**
Ramberättelsen och kunskapsboken skapas av ett team bestående av pjäsförfattare, experter inom tematiken, referensgrupp/styrgrupp, pedagoger, teaterpedagoger och inte minst målgruppen.
3. **Repetitionsfas**
Repetition av de skrivna scenerna och utveckling av de dramapedagogiska bearbetningsdelar tillsammans med en referensgrupp bestående av målgruppen.
4. **Genomförande**
Turné, genomförande av TIU-programmet med tillhörande kunskapsbok.
5. **Receptionsanalys - analys av målgruppens upplevelser.**

UTFORSKNINGSFASEN AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Under utforskningsfasen för (gem)ensam valdes tematiken, experter och forskare knöts till projektet, produktionsteamet anlätades och referensgrupper fick sin sammansättning. En produktionsplan gjordes och ett upplägg för bokning av gymnastiksal (för repetitioner) planerades. Vi bokade också in provpublik (elevgrupper) samt vidtalade de pedagoger som skulle ingå i utformningen av programmet.

Eftersom barns och ungdomars röster är en viktig del vid utformningen av ett TIU-program, var vi angelägna om att höra hur målgruppen reflekterade kring temat ensamhet. Vi gjorde ett frågeformulär kring tematiken som riktades åt ungdomarna men även åt lärarna. Enkäten skickades ut till alla 7–9 skolor inom Svenskfinland. Svaren var anonyma och användes som inspirationskälla för pjäsförfattaren och produktionsteamet samt valda referensgrupp vid utformningen av TIU-programmet.

Enkäten som riktades till eleverna fokuserade på att samla in berättelser om ensamhet. Vi bad eleverna i enkäten att skriva fritt och rubriken var formulerad så här: Tänk på ett ögonblick där du känt dig ensam. Försök sätta ord på hur ensamheten kändes för dej, var så exakt i din beskrivning av känslan som möjligt. Eleverna skrev rakt från hjärtat och vi fick in väldigt berörande och personliga berättelser. Enkäten var anonym, vilket sannolikt gjorde det lättare för eleverna att dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Nedan kan ni läsa några av de svar som eleverna delat med sig av och ifall det är någon som är intresserad av att läsa mera, får ni kontakta oss på Wasa Teater.

"Jag är ensam. Jag känner mig helt obetydlig. Ingen skulle lägga märke till om jag var borta. Allt är värdelöst och jag känner ingen motivation, till någonting. Mina kompisar planerar någonting och jag är inte bjuden. De ser bara rakt igenom mig. Jag sitter hemma på min säng och skrolar på sociala medier, jag ser hur mina kompisar är med andra kompisar. Ingen har ens frågat hur jag

mår idag eller sagt hej. Det känns som att alla stirrar på en men när man vänder blicken till dem så är det ingen där, ensamheten känns som en klump i magen som inte vill försvinna. Man känner sig inte viktigt för nån. man känner sig utmattad/deprimerad vill inte göra något."

"Att jag inte har någon att prata till, att jag är i en egen bubbla och ingen bryr sig om mig. Jag går runt i min bubbla och visar att jag skulle vara glad men på riktigt är jag ledsen. De känns som att ingen bryr sig och att det inte skulle göra något om jag gick bort. Det kändes svart. Jag känner mig osynlig. Som om ingen brydde sig och ingenting hade en betydelse. Jag är som en nål i en höstack, omöjlig att se och lägga märke till."

"Alla är någon gång ensam och vissa gånger så är det bra och andra så är det inte så bra men oftast tycker jag att det är skönt att vara ensam för att man har tid för sig själv och sina tankar."

Med enkäten som riktades till pedagogerna ville vi få svar av lärare i ämnena hälsokunskap, samhällslära, modersmål och litteratur samt till skolhälsovårdare, elevhandledare och skolcoacher. Vi ställde följande frågor: Hur jobbar du konkret med att förebygga ensamhet på skolan? Vilka verktyg använder du dig av? Har skolan en plan för hur man hanterar utanförskap och hur konkretiseras arbetet? Vilka är utmaningarna och behoven i framtiden? Vilka insatser och verktyg behövs?

Här följer en kort presentation av resultatet av enkäten, formulerade utifrån vad pedagogerna/skolorna gör och vad som är utmanade när det gäller tematiken. Nedan kan ni läsa några narrativ från enkäten och är det någon som är intresserad av att läsa den i sin helhet får ni kontakta oss på Wasa Teater.

Elevhandledning

Jobbar med olika samarbets- och självbedömningsövningar under lektionerna. Tillverkar mycket eget material och hittar idéer från nätet till och olika läromedel. Den individuella handledningen av eleverna viktig.

Känner oro för de elever som inte klarar av att komma till skolan p.g.a. sitt mående. Tyvärr blir de flera och hur skall vi kunna stöda dem i deras sociala färdigheter ser de som en utmaning. De försöker uppmuntra men det räcker inte alltid. Material jag kunde använda för att kunna hjälpa de här eleverna skulle de gärna se att det kunde finnas mera utav.

Hälsokunskap

Jobbar de med ensamhet och mobbning, ser de på mobbningens roller och pratar om skillnaden mellan att vara ensam och ensamhet. Eleverna har fått skriva en mobbningsberättelse med ett lyckligt slut, i en del grupper brukar vi även jobba vidare med några av dem och skådespela. De har flera lektioner med temat: sociala färdigheter. Går igenom begrepp och har övningar t.ex. bra och dålig lyssnare, olika grupper och olika roller man kan ha i grupper de fokuserar på den psykiska hälsan genom att prata om stress, kriser, våld och sorg. De går igenom begrepp, läser berättelser, någon gång olika case eller video.

Det är en utmaning att hitta bra "case" som kan fungera som diskussionsunderlag.

Modersmål och Litteratur

Det genomsyrar hela arbetet, eftersom läroplanens mål efterföljs i valet av texter, diskussionsämnen, teman och arbetsmetoder. De försöker variera våra arbetssätt så att olika färdigheter tränas och stärks. I svenska och litteratur är lektionsarbetet uppbyggt kring många övningar där elever arbetar enligt metoden enskilt-par-helklass eller alternativt helklass-par-enskilt (där par kan innebära även fler gruppmedlemmar) så det uppstår många möjligheter att samtala och kommunicera i grupp. Mer specifikt fokuserar de på samarbetsförmåga som fenomen då de behandlar retorik och argumentation, men dessa färdigheter tränas på i stort sett varenda lektion.

Utmaningar är byråkratiska och administrativa krav som försvårar satsningen på den pedagogiska utvecklingen. Tempot är för högt och i min skola pågår alltför många projekt som man som lärare borde vara aktiv och engagerad i. Men de försöker hinna och orka gå på fortbildningar och inspirationskurser i mån av möjlighet. "Jag upplever att det över lag är bra att bli medveten om kooperativa arbetsmetoder och att förmågan att samarbeta går att lära ut och utveckla."

Samhällslära

Att stödja elevens utveckling till aktiva, ansvarsfulla och företagsamma medborgare fungerar ju som en röd tråd i ämnet samhällslära. De fokuserar på detta ur flera olika perspektiv: socialt, ekonomiskt, juridiskt, politiskt. De bekantar sig med samhället på olika sätt, diskuterar olika frågor och funderar på vilka konsekvenser olika handlingar beslut kan leda till. Arbetsmetoderna är ganska varierande beroende på tema.

Den största utmaningen är hur man ska lyckas aktivera och engagera elever som tycker att samhällsfrågor inte berör dem. Det finns en ganska stor skillnad i engagemang och nyfikenhet och det beror säkert på flera olika faktorer. Många elever är mycket intresserade av samhällsfrågor, men hur fånga upp de som tycker att det känns avlägset och

svårt? Eftersom samhället förändras hela tiden så känns läromedlen snabbt lite föråldrade. Detta ställer ganska stora krav på läraren, att ständigt anpassa innehåll och teman och hålla sig själv uppdaterad gällande alla förändringar. Man behöver också försöka ha koll på vilka utmaningar eleverna kan tänkas möta i detta föränderliga samhälle. Det är en stor utmaning för läraren.

Kuratorer och skolcoacher

Skolcoachen rör sig i korridorerna och samtalar med eleverna. Märker om det sker förändringar i kompisrelationer, om någon plötsligt lämnas utanför, och också om någon börjar dra sig bort från andra. Försöker då samtala med eleven för att se hur den egentligen mår. Skolcoacherna har även ett eget rum dit eleverna kan komma när som helst. Försöker också samtala allmänt med många elever samtidigt så att alla har något att bidra med till diskussionen och hoppas på så sätt att eleverna skulle "hitta" varandra och då börjar umgås. Använder "WhatsApp" med en del elever när de är hemma, speciellt elever med högre frånvaro.

Kuratorer frågar om ensamhet i samtal med enskilda elever, och om de sett att någon i skolan ofta är ensam, i så fall uppmärksamma den eleven. Uppmanar elever i samma klass att ta med den ensamma eleven. Håller ögonen öppna då de rör mej i skolans korridorer, går fram och pratar med elever som är för sej själva. Ibland kommer det ändå fram att eleven själv väljer att vara ensam och det behöver också respekteras. Har ett tätt samarbete med skolkurator och skolpsykolog, och kiva skola teamet.

"Jag tycker att det behövs mer styrt program på rasterna, t ex en rast/dag. Kanske också en skärmfri rast per dag. Skolcoacherna kunde involveras i det. Vänelevsverksamheten kan utvecklas ytterligare. Utmaningarna är skoltrötthet, stressade ungdomar, att vara en BRA kompis på sociala medier och inte sprida bilder och rykten, att våga stå emot gruppträck och vara sig själv, få alla att känna sig inkluderade oavsett bakgrund, sexualitet och status. Största utmaningen tror jag ändå kommer att vara att få alla elever att komma till skolan och gå ut grundskolan. Och vi behöver fler verktyg och insatser inom det området, eftersom varje fall är unikt och skall hanteras olika."

Tillsammans med THL:s skolhälsoundersökning fungerade enkäterna som underlag och inspiration för utforskningen av temat kring TIU-programmet (gem)ensam. Eftersom Folkhälsan fungerade som samarbetspart för (gem)ensam var det naturligt att de var en del av produktionens referensgrupp, som var uppbyggd av sakkunniga från olika organisationer. Gruppens sammansättning var Yvonne Nyberg (Folkhälsan), Maria Lingonblad (Folkhälsan), forskarna Niina Junttila och Patrik Söderberg samt barnavårdsföreningens Emma Fabricius. Den samlade kunskapen i referensgruppen utgjorde en viktig grund för skrivandet av föreställningsdelen samt utformandet av kunskapsboken. Under utforskningsfa-

sen hade det konstnärliga teamet återkommande möten med referensgruppen, men också med elevgrupper och deras lärare för att kunna arbeta undersökande kring tematiken utifrån målgruppens perspektiv. Även om TIU-programmet schematiskt beskrivs som indelat i fem skeden, kan man hävda att utforskningsfasen är som en röd tråd genom hela produktionen. I alla skeden stod vi i dialog med referensgruppen, som också skrev inlägg och utvecklade övningar till för- och efterarbetet.

SKRIVFASEN AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Föreställningsdelen skrevs av dramaturgen Per Ehrström med inspiration av konceptet "performance lecture". Genren uppstod på 1960-talet som en undergenre till performancekonst. Patricia Milder (2011) har skrivit artikeln "Teaching as Art: The Contemporary Lecture-Performance" som utgjorde en inspirationskälla till TIU-programmet (hennes artikel hittar ni här: https://doi.org/10.1162/PAJJ_a_00019). Ehrström deltog aktivt i utforskningsfasen och hade även tät kontakt med Niina Junttila och hennes forskning samt böcker.

Junttila är Finlands främsta forskare inom ensamhet. Ehrström blev intresserad av att undersöka varför ensamhet finns, hur det kan se ut och vad vi kan göra åt det. Under skrivprocessen var den sista frågan den svåraste för honom att uttrycka, eftersom upplevelsen av ensamhet är individuell och lösningarna ingalunda generella. I (gem)ensams föreställningsdel har Ehrström försökt belysa strukturer och processer som skapar och upprätthåller ensamhet. Strukturer som finns i var och en av oss som individer och som uppstår när vi är tillsammans i grupp. Vi valde att med TIU-programmet som helhet ge utrymme för att tänka tillsammans på dessa problem. Inspirationsmaterial för manusförfattaren Ehrström var två videor som även blev en del av kunskapsboken.

En viktig ingångspunkt i föreställningsdelen var biologin och evolutionen bakom våra val, där forskaren Brian Hare sammanfattar teorin om att den vänligaste överlever. I videon berättar han bland annat om en art av apor som står emot mobbning tillsammans och alltid väljer att dela sin mat med främlingar (<https://www.youtube.com/watch?v=YduINJPYXdQ>).

Ehrström berättade att han också inspirerades av författaren Rutger Bregmans bok *Humankind: A Hopeful History*. Ehrström bekantade sig även med Fredrik Sandlunds (verksamhetschef för palliativt kunskapscentrum) och professor Peter Strangs arbete om de fysiska riskerna med ensamhet och om varför ensamhet upplevs som en kroppslig hälsorisk. I den här videon kan ni bekann

ta er med fysiologin bakom ensamhet (<https://www.youtube.com/watch?v=cGSbd986rJ4>).

Under skrivfasen hade Ehrström möjlighet att hålla workshoppar med projektets fokusskolor. Workshopparna bidrog till att Ehrström kunde föra en dialog med ungdomarna kring föreställningens texter och scener vilket bidrog till att utveckla manuset.

Workshopparna hölls både fysiskt och digitalt på grund av den rådande pandemin (covid-19). Tillsammans med den konstnärliga produktionsgruppen (regissören, skådespelarna och teaterpedagogerna) genomfördes innan repetitionsfasen två workshoppar med elevgrupper för att utforska manuset. Möten med eleverna var en viktig del av manusarbetet, ett bra sätt för regissören och skådespelarna att bekanta sig med tematiken och målgruppen. Regissören fick möjlighet att utforska de interaktiva delarna av manuset tillsammans med målgruppen och skådespelarna. Under skrivfasen utarbetades plan för scenografi, dräkter, mask, ljud och ljus. Enligt Wasa Teaters normala produktionsmall hölls idé och skiss där produktionens olika element presenterades, modellgranskning, produktionsplaneringsmöten innan tillverkningen inleddes vid de olika avdelningarna på teatern. Under skrivfasen gjordes en försäljnings- och marknadsföringsplan, produktionsplan, spelplan och en turnéplan.

Manusförfattaren levererade tre utkast under perioden, först ett synopsis, sedan utkast ett och slutligen utkast två som utgjorde det slutgiltiga manuset för spelbitarna. Skrivfasen avslutades med kollationering av manuset. I manuset ingick inte de interaktiva delarna, valet av dramapedagogiska bearbetningsdelar eller vilken slags roll deltagarna (pedagoger och elever) skulle tilldelas under föreställningsdelen. Skrivfasen avslutades även med att marknadsföringen och försäljningen aktivt tog kontakt med skolorna. Under skrivfasen slutfördes planeringen av provpublikstillfällen (elevgrupper), pedagogernas medverkan och produktionsplanen för repetitionsfasen.

REPETITIONSFASEN AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Repetitionssfasen inleddes våren 18.5.2021 med kollarionering och några veckors repetition, innan sommaruppehållet. Under skrivperioden för TIU-programmet (gem)ensam etablerade projektledaren Nina Dahl-Tallgren kontakt med Big Brum, som är en av världens ledande experter inom TIU. Big Brum kommer att bistå projektet sin kompetens och bli en aktiv samarbetspart inom TIU-projektets tredje fas. För att lära känna varandra bättre och bygga en bra grund för samarbetet, hölls under fas två en inledande workshop för att bekanta oss med varandras metodik kring TIU.

Big Brum höll en workshop i början av repetitionsfasen för TIU-programmet (gem)ensam. De delade med sig av sin erfarenhet av att producera TIU med konceptet "facilitation, task and framing" som metodik. Workshopen och metodiken uppskattades av produktionsteamet på teatern och gav TIU produktionen (gem)ensam värdefull input. Under repetitionsfasen hade teatern förmånen att ha två praktikanter, Nathalie Riska och Mila Nyman från Novias utbildningsprogram inom scenkonst.

De fungerade som regiassistenter och teaterpedagoger under sin praktikperiod. Repetitionsfasen bestod av sex veckor repetition, möten med elevgrupper, pedagoger och referensgruppen. Repetitionerna hölls huvudsakligen i en närliggande gymnastiksal, men eftersom det inte alltid var möjligt användes även repetitionsutrymmet Magasinet på teatern. Under repetitionerna bearbetas manuskriptet för att tillföra och utforska de interaktiva delarna. Manuskriptet bearbetades ganska mycket under repetitionen.

Under repetitionsfasen utformades kunskapsboken och teaterpedagogerna testade materialet under workshoppar i fokusskolorna. I premiärveckan ordnades en pedagogträff, en föreläsning live och digitalt om TIU-programmet (gem)ensam samt en handledning för pedagogerna om hur det var tänkt att kunskapsboken skulle användas. Deltagarna som deltog live, hade möjlighet att ta del av ett genomdrag av föreställningsdelen efter föreläsningen.

Produktionsuppgifter för föreställningsdelen av TIU-programmet (gem)ensam

Av: Per Ehrström och arbetsgruppen

Dramaturg: Per Ehrström

Regi: Carl Alm

Skådespelare: Lina Ekblad, Jakob Johansson, Alexandra Mangs

Röster från intervjun: Sonja Sundqvist, Birgitta, Jasper Sundqvist, Agneta Klemets, Axel Hanses

Teaterpedagog: Nina Dahl-Tallgren, Marja Vuori och Novia-praktikanter: Nathalie Riska och Mila Nyman

Scenografi & Kostym: Anders Karls, Maria Antman

Mask: Anna Vesterback

Ljus: Roosa Lehtonen

Ljud: Tim Stratton

Tekniker: Roosa Lehtonen

Rekvisita: Raija Sabel

Dekorverkstad: Jeremy Crotts, Stig Lund, Nicholas Isaksson

Kostymateljé: Ina Nordberg, Belinda Fridlund, Hanna Enlund, Sabina Backholm

Fotograf och Grafiker: Frank A. Unger

Ansvarig utgivare/Teaterchef: Ann-Luise Bertell

Speltid av föreställningsdelen i TIU-programmet: ca 60 minuter.

GENOMFÖRANDE AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

TIU-programmet (gem)ensam spelperiod var läsåret 2021 – 2022. TIU-programmet kunde turnera trots pandemin (covid -19) med munskydd.

Under turnéperioden skedde dynamiska förändringar i såväl manuset som TIU-programmets upplägg, eftersom det i mötet med deltagarna, som är medaktörer i programmet, visade sig uppstå behov av ändringar. Det är viktigt att vara lyhörd för mottagarna och kunna utveckla programmet också under spelperioden. Det är även genom misstag som vi upptäcker nya former, metoder och arbetsverktyg för att utveckla vår praxis. Responserna under spelperioden är därför väldigt viktig. Under repetitionsfasen och spelperioden skrevskådespelarnas loggböcker, vilka användes för utveckling av arbetet.

När julen närmade sig blev covidläget i Finland sämre och efter nyår blev det igen tvärstopp för att besöka skolorna. På bara två dagar planerade projektledaren Dahl-Tallgren om programmet från live form till en digital form med interaktiva bitar, så att spelperioden kunde fortsätta och vi kunde spela föreställningsdelen och genomföra TIU-programmet (gem)ensam för de inbokade skolorna. Det var inte enkelt, men tack vare ett professionellt team samt extern teknisk hjälp från YA under Kim Blåfields ledning, lyckades vi genomföra TIU-programmet digitalt på distans live. Arbetsgruppen hade bara fem dagar på sig på att repetera in det digitala programmet. Det krävdes ordentlig planering för att få till alla tekniska lösningar. Skådespelarna och te-

aterpedagogerna tog över regiarbetet för att anpassa (gem)ensam till det som den digitala formen krävde. Arbetsveckan kulminerade med provpublik som lyckligtvis bekräftade att de lösningar vi valt fungerade. Efter den första provpubliksgenomgången justerades små detaljer, speciellt teknik, och sedan organiserades ett till genomdrag med provpublik.

Sedan var programmet färdig för den digitala arenan och alla skolor som var inbokade under våren erbjöds möjligheten att ta del av (gem)ensam i sin nya digitala kostym. Vi använde oss av Mentimeter som ett verktyg för att skapa interaktivitet i programmet och en digital lärarhandledning med övningar som läraren utförde i klassrummet under liveströmningen. Wasa Teaters ledningsgrupp såg värde i att utforska en digital form av programmet, bland annat med tanke på framtida behov men eventuellt också möjliga globala projekt.

Föreställningsdelen spelade 28 liveföreställningar för 1877 personer och spelades digitalt 2 tillfällen för 1529 personer. Totalt deltog 3406 personer i TIU-programmet (gem)ensam. TIU-programmet (gem)ensam, var ett samarbete med Folkhälsan och en del av deras 100-årsjubileumsprogram. Alla skolor med årskurserna 7–9 som undervisar på svenska erbjöds tack vare samarbetet ett TIU-program utan kostnad.

RECEPTIONSANALYSEN AV TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Under TIU-programmet (gem)ensam samlades forskningsdata till Dahl-Tallgrens doktorsavhandling för två artiklar. Teatern gjorde en responsenkät för elever och pedagoger om TIU-programmet. Receptionsanalysen fokuserade på att undersöka om TIU-programmet gett upphov till utveckling av sociala färdigheter? Upplever eleven ökad känsla av delaktighet och gemenskap i sko-

lan och i gruppen? Teaterpedagogerna utförde intervjuer av deltagare från det digitala TIU-programmet. Efter som det treåriga TIU-projektet på Wasa Teater handlar om forskning och utveckling, är responsen mycket betydelsefull och ger teatern möjlighet att utveckla sin verksamhet och bli allt bättre på att producera högklassiga TIU-program.

Tidsplan och upplägg för utformningen av TIU-programmet (gem)ensam

Utforskningsfas

- Förarbete: val av tema + aktörer, hösten 2019
- Utforskning av temat och träff med referensgrupper: våren 2020 - hösten 2020 (20 tillfällen)

Skrivfas

- Manusarbete hösten november 2020 – våren 2021 maj (tre utkast under perioden: synopsis, utkast 1 och utkast 2, ett slutgiltigt manus vid kollationering 18.5.2021)
- Tillverkning och produktion våren 2021
- Workshop med elevgrupper för manusarbete (10 tillfällen)
- Möten med refgrupp (15 tillfällen)
- Plan av elevgrupper och rep.utrymmen våren 2021
- Försäljningsplan våren 2021

Repetitionsfas

- Sex veckor repetition (12 tillfällen med provpublik och referensgrupp)
- Utformning av kunskapsboken, möten med referensgrupp och workshops (7 möten och 12 workshops)
- Pressinformation och aktiv försäljning
- Pedagogvisning och handledning/föreläsning om TIU-programmet
- Planering för datainsamling för analys av arbetet

Genomförande

- Spelplan för läsåret 2021–2022
- Workshops med för- och efterarbete, enligt bokningar (totalt 34 workshops)
- Handledning för skolor att genomföra TIU-programmet, enligt bokningar (totalt 5 handledningar för lärarkollegier)
- Insamling av data för analys
- Utbildningspaket inom TIU (totalt 20 föreläsningar)

Receptionsanalysen

- Genomgång av data för analys och samanställning
- Utvärderingsmöte med produktionsteamet och plan för uppföljning, utveckling och åtgärder

TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Kunskapsboken

Kunskapsboken tillsammans med själva föreställningsdelen utgör en helhetsupplevelse, ett TIU-program. I kunskapsboken hittar man information om produktionen, dess tematik och innehåll och den är en avgörande del av lärprocessen. Här finns instruktioner kring teaterbesöket så att skolan på bästa sätt kan förbereda sig på vad som ska hända. Det är viktigt att alla som deltar i TIU-programmet får ta del av instruktionerna på förhand. Kunskapsboken innehåller ett för- och efterarbete som pedagoger utför tillsammans med eleverna i klassrummet innan och efter teaterbesöket. Pedagogerna uppmanas att använda materialet och övningarna så som det känns meningsfullt för dem och deras grupper.

(gem)ensams kunskapsbok med för- och efterarbete strävade efter att skapa förutsättningar för social hållbarhet, delaktighet, gemenskap och välbefinnande. Övningarna fokuserade på social kompetens, att bli trygg i gruppen, utveckla kommunikation, samarbete och gruppdynamik. Det övergripande syftet med TIU-programmet var att eleverna ska känna sig inkluderade, delaktiga och trygga i gruppen, att eleverna ska uppleva sig uppskattade och sedda. En god gemenskap medför också att eleverna orkar bättre i studierna. Ifall pedagogerna ville ha stöd och vägledning med att omätta övningarna i praktiken, bistod våra teaterpedagoger med handledning eller workshoppar.

Förhandsmaterialet innehöll också ordningsregler som att lyssna, aktivt följa med i det som händer och respektera varandra gäller även under ett TIU-program. Pedagogerna uppmanades att vid behov gå igenom ordningsreglerna innan. I arbetet med TIU-program är det viktigt att pedagogerna ser ungdomarna som experter. De uppmanades att undersöka tematiken tillsammans och vara nyfikna och visa engagemang, exempelvis genom att ställa frågor och låta eleverna vara experterna. TIU-programmet lyfte fram en tematik som var verklighet

för någon elev och därför uppmanades pedagogerna att vara extra uppmärksamma på gruppdynamiken och att alla kände sig delaktiga och inkluderade när pedagogerna genomförde övningarna i för- och efterarbetet. Teatern uppmuntrade skolkuratorer och skolcoacher att vara närvarande under arbetet med TIU-programmet, speciellt under föreställningsdelen. Många upplever en ofrivillig ensamhet och känslan kan vara överväldigande. Unga människor har inte alltid ord för vad de känner, men de kan behöva hjälp med att hantera de starka känslorna som kan komma överraskande. Teatern valde därför att skriva ett brev till hemmen. I brevet framkom information om TIU-programmet barnen skulle delta i och innehöll uppmuntrande övningar att utföra tillsammans med barnen hemma.

I förarbetet fokuserade övningarna på att bidra till att eleven upplevde sig som en viktig del av TIU-programmet (gem)ensam. Målsättningen var att ge eleverna chansen att utveckla emotionella färdigheter och lär sig identifiera, hantera och uttrycka sina känslor. Förarbetet fokuserade på att stärka elevernas självkänsla, självförtroende och självkännedom. Arbetet gav utrymme för att uttrycka sina åsikter och tankar, lära sig kommunicera och lyssna. Beräknad tid för förarbetet var 3 x 45 minuter med förslag till lektionsplan.

I efterarbetet var fokus på att fördjupa och reflektera kring tematiken. Eleverna utvecklade sin sociala kompetens, förmåga att handla ansvarsfullt i sociala situationer, ta ett ansvar för sig själv, sitt agerande och gentemot andra. Efterarbetets mål var att lära eleverna att samarbeta och beakta alla i gruppen. Reflektion handlar att utveckla sin kompetens och börja förstå varför man handlar som man gör. Genom reflektion blir erfarenheter till kunskap där samband mellan orsak och verkan blir synliga.

Att reflektera tillsammans kring en konstupplevelse kan hjälpa oss se invanda mönster, underförstådda värderingar och normer som kan ligga till grund för förutfattade meningar. Med övningarna strävade vi till att ge en

känsla av sammanhang och delaktighet för välmående och trivsel, där eleverna kunde uttrycka sina åsikter. Beräknad tid för förarbetet var 4 x 45 minuter med förslag till lektionsplaner.

Innehållet i kunskapsboken:

- stärker elevernas självkänsla, självförtroende och självkännedom.
- ger eleverna möjlighet att utveckla sina emotionella färdigheter och lär sig identifiera, hantera och uttrycka sina känslor.
- stimulerar social kompetens, förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer. Det skapar trygghet i gruppen. Alla har ett ansvar, för sig själv, sitt agerande och gentemot andra. Lära sig samarbeta och beakta alla i gruppen.
- uppmuntra till att hitta och skapa nya forum för social samvaro i skolan.
- ger en känsla av sammanhang och delaktighet för välmående och trivsel, där eleverna uppmuntras att uttrycka sina åsikter.

Kunskapsboken är tillgänglig att ta del av via de här länken: <https://www.wasateater.fi/wp-content/uploads/2021/09/gemensam-kunskapsbok.pdf>

FÖRESTÄLLNINGSDELEN

"Jag är ensam. Jag känner mig helt obetydlig. Ingen skulle lägga märke till om jag var borta. Allt är värdelöst och jag känner ingen motivation, till någonting. Mina kompisar planerar någonting och jag är inte bjuden. De ser bara rakt igenom mig. Jag sitter hemma på min säng och skrollar på sociala medier, jag ser hur mina kompisar är med andra kompisar. Ingen har ens frågat hur jag mår idag eller sagt hej. "

Sedan coronapandemin spred sig över världen med start våren 2020 har vi alla stundvis blivit påminda om hur det känns att vara ensam.

Att inte få träffa sina vänner, klasskompisar eller släktingar. Vi har levt i ett undantagstillstånd och hela tiden sett fram emot en tid som inte präglas av social distans. Just nu verkar denna tid vara inom räckhåll, snart kommer vi att få vara tillsammans igen. Men för en av tio finländare kommer denna period att fortsätta i ensamhetens tecken, för hen är ensamheten inte ett undantagstillstånd eller ett kort ögonblick utan kanske ett helt liv.

TIU-programmet (gem)ensam undersökte varför vi är ensamma och hur ensamhet påverkar våra tankar och vårt beteende. Tillsammans med publiken (elever i årskurs 7–9) försökte vi hitta lösningar, såväl stora som små, på en annan epidemi, en som vi ännu inte har något vaccin mot.

(gem)ensam är en föreställning där skådespelarna tillsammans med publiken får ta del av och utforska ensamhet och social hållbarhet från olika perspektiv, till exempel vilken funktion har ensamhet spelat i människans historia? Hur kommer det sig att någon kan börja uppleva ensamhet som något man inte längre hittar någon väg ur? Vad kunde vi göra för att förändra situationen?

Synopsis av manus

Föreställningen är en performativ föreläsning. Skådespelarna växlar mellan att spela olika roller och sig själva. I vissa partier pratar de direkt till publiken och i vissa partier får publiken också medverka i föreställningen.

Introduktion: När föreställningen börjar möts publiken av skådespelarna i spelutrymmet. Publiken sprider ut sig i rummet tillsammans med skådespelarna. Skådespelarna presenterar vad som kommer att hända under föreställningen: de kommer att spela upp olika scener och publiken kommer att få kommentera och delta på olika sätt i scenerna. Slutligen får publiken göra en övning ledd av en skådespelare innan de sätter sig på

sina platser.

Del 1: Varför finns ensamhet? En av skådespelarna blir en forskare som försöker ge en förklaring på varför ensamhet finns. Forskaren förklarar att vi alla har olika behov av såväl ensamhet som gemenskap och använder en hund, Fjalar, och en katt, Fia, för att illustrera detta: katten trivs för sig själv och hunden trivs bäst i sällskap, tillsammans med människan.

Forskaren driver också tesen att såväl människan som hunden har klarat sig undan faror genom att samarbeta och bilda grupper och att ensamhet är farligt för människan. Slutsatsen är att ur en evolutionär synvinkel behöver vi gemenskap. Katten Fia undrar då varför människan så ofta utesluter andra människor ur sina grupper och beter sig illa mot människor som hör till andra grupper. Fia, Fjalar och forskaren illustrerar hur denna uteslutningsprocess kan gå till och publiken får rösta om vem av dessa som får lämna scenen. Publiken röstar genom handuppräckning och det blir en kort diskussion om varför den som blev utröstad den här gången blev det.

Del 2: Hur känns ensamhet? Ett ljudband med olika röster som pratar om ensamhet spelas upp. Skådespelarna börjar också prata, de presenterar aktuell statistik om ensamhet. En av skådespelarna blir en fiktiv person, Lea, och del två kommer att handla om henne. Publiken får veta att Lea är i deras ålder och de får bestämma hur hon ska se ut. De får också hjälpa till att skapa det klassrum och den skola som Leas berättelse kommer att utspela sig i. Berättelsen följer Lea genom högstadiet från att hon börjar årskurs sju genom korta ögonblick. När hon börjar sjuan blir hon utan sittplats i klassrummet och läraren glömmer bort att räkna upp hennes namn vid namnuppropet. På åttan har läraren upptäckt att hon ofta är ensam och han försöker prata med henne om det. Hennes mamma har också reagerat på att hon verkar nedstämd och också hon försöker prata med Lea. Två av hennes klasskompisar gör någ-

ra försök att vara med henne men Lea är misstänksam. När Lea börjar på nian är hon fortfarande ensam. Lea försöker närma sig olika människor men vågar inte. En av skådespelarna gestaltar Leas tankar och en annan skådespelare berättar vad som händer inne i Lea och varför. Leas berättelse slutar vid skolavslutningen när läraren delar ut betyg åt klassen. När Lea fått sitt betyg blir hon sittande på scenen ensam.

Del 3: Vad kan vi göra åt ensamhet? Hunden Fjalar och katten Fia närmar sig Lea och försöker hjälpa henne. Fjalar menar att Lea måste försöka våga ta kontakt med andra och hitta nya gemenskaper medan Fia försöker övertyga Lea om att ensam är stark. Fjalar och Fia blir allt mera ivriga och slutligen börjar de gräla med varandra om vem som har den bästa lösningen. Under grälet avlägsnar sig Lea. Föreställningen avslutas med en interaktiv del som görs med hela publiken och som leds av skådespelarna. I den undersöker skådespelarna och publiken tillsammans vad man rent konkret kan göra åt ensamhet på olika plan: vad man som individ kan göra, vad skolan kan göra och vad samhället kan göra. Skådespelarna utgår från den fiktiva berättelsen om Lea och bygger upp ett nytt klassrum. Den här gången kan publiken påverka mera, de kan ge förslag på vad som kunde se annorlunda ut och vad som konkret kunde hjälpa någon som är ensam. Publiken kan ge sina förslag och får också en chans att gestalta förslagen på scenen. Den sista delen ser olika ut varje gång eftersom den görs tillsammans med publiken som ser föreställningen.

Dramakonventionerna i föreställningsdelen

En dramakonvention är ett sätt att aktivera deltagarna i en grupp genom en övning som har ett syfte som hör ihop med en ramberättelse eller ett tema. Man använ-

der rum, handling och tid i avsikt att skapa mening. En dramakonvention kan i fiktionen till exempel ha som mål att deltagarna får en djupare insyn i en karaktärs dilemma eller att deltagarna kommer med ett lösningsförslag vid ett vägskäl i berättelsen. I dramakonventionen aktiveras hela gruppen och deltagare kan få ett mer aktivt uppdrag medan andra stöder, lyssnar och deltar genom att följa med. Konventioner är strategier som utgår ifrån olika källor: teater, litteratur, psykologi, terapi och konst.

DRAMAKONVENTIONER SOM ANVÄNDS INOM TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

Teaterlek, fantasiresa

Deltagarna får sprida ut sig i spelutrymmet och lägga sig på golvet för att lyssna till en narrativ fiktiv berättelse. Det blir en fantasiresa till platsen där berättelsen utspelar sig. Deltagarna får gå i roll som karaktären som beskrivs i berättelsen och i slutet av berättelsen får deltagarna öppna ögonen och rösta på två alternativ, kring hur de väljer att agera som karaktären i den beskrivna situationen.

Narrativ, voice over

Det finns ljudfiler med röster under föreställningen för att skapa stämning, bidra till djupare reflektion och föra handlingen framåt i tiden.

Röstning, diskussion och åsiktsmotivering

Det sker röstningar under föreställningen för att ge deltagarna möjlighet att uttrycka sina åsikter, tankar och reflektera över vad de upplever samt utveckla social kompetens, förmåga att handla på ett ansvarsfullt sätt i sociala situationer.

Att definiera platsen - bygga upp det fiktiva utrymmet med deltagarna

Under föreställningsdelen får deltagarna bygga upp ett fiktivt rum där sedan skådespelarna spelar upp en situation. Konventionen används för att sätta igång dramat och öka spänningen under arbetes gång.

Rollbyte

I ett avgörande ögonblick i föreställningen byter man roller för att undersöka en problemsituation ur ett helt annat perspektiv.

Rekonstruktion – minidrama

Deltagarna som helhet, i små grupper rekonstruerar en händelse/situation för att undersöka dess dynamik och spänningar. Efter att händelsen analyserat kan man betrakta fenomenet från olika synvinklar och åstadkomma ett förändrat tankemönster.

Stillbilder

Frusna bilder byggs av deltagarna under föreställningen för att fokusera på ett visst konkret ögonblick. Stillbilderna representerar delar av dramat och en användbar konvention som leder till diskussioner, frågor och analys.

REFLEKTIONER KRING TIU-PROGRAMMET (GEM)ENSAM

KONSTNÄRLIGA ARBETSGRUPPEN

DRAMATURG

Utdrag ur Per Ehrströms Loggbok

April 2020

Jag tänkte inledningsvis på TIU som teaterform, inte så mycket på själva innehållet eller tematiken. Eftersom de interaktiva elementen med publiken är en viktig del av TIU började min process med att tänka på hur dessa kunde inkorporeras i föreställningen på ett sömlöst sätt. Om föreställningen har klassiskt narrativ finns kanske risken att de interaktiva elementen blir avbrott och kan i värsta fall kännas lösryckta från föreställningen. Om manuset består av flera episoder förekommer också naturliga avbrott och övergångar och då kanske det är lättare att få in de interaktiva elementen. Det kändes också instinktivt problematiskt att berätta om ensamhet genom bara ett perspektiv. Om manuset består av episoder kanske det kunde gå att få in flera perspektiv, röster och vinklar på tematiken? Jag tänkte också mycket på storleken på publiken. Vår föreställning ska fungera för en publik på 100 personer och det kändes verkligen problematiskt. Det kändes svårt att hitta sätt att engagera en så stor publik i interaktion.

Augusti 2020

Som första steg läste jag en del böcker, bland annat av Niina Junttila och Peter Strang. I Junttilas böcker förekommer många personliga berättelser och jag slogs av hur olika ensamhet kan uppfattas. Mina egna upplevelser av ensamhet stämmer nog delvis ihop med det jag läste, samtidigt som jag insåg att det verkligen är skillnad på att vara ensam och att vara ensam. Regissören Calle och jag började i ett tidigt skede bolla idéer. Vi funderade på om det kunde finnas en utopi där ingen är ensam och att välja att se på temat genom att ge förslag på lösningar i stället för att diskutera själva problematiken. Vi tänkte också att genom att närma oss tematiken genom lösningar kunde vara användbart i de interaktiva delarna med publiken. Jag hade några mö-

ten med Folkhälsan och gjorde också ett besök i ett högstadium. Tillsammans med eleverna i åttan och nian gjorde jag olika övningar och försökte diskutera tematiken med dem. Jag märkte att det var ganska svårt att komma in på djupet i dessa diskussioner och jag tänkte på hur deras värld består väldigt långt av skolan och att den utopi vi tidigare diskuterat inte finns i det stora, alltså i världen, utan i något mindre: om skolan kan vara inkluderande och motarbeta utanförskap och ensamhet kanske det är där var utopin kan skapas?

December 2020

Jag hade ett möte med John Hanse som är doktorand vid Lunds universitet. Han har gjort föreställningar som involverar publiken rent fysiskt och vi diskuterade den tyska teaterskaparen Bertold Brecht. Som en del av Johns forskning granskar han Brechts lärostycken, vilka var pjäser som var skrivna för att de som spelar dom såväl som de som tittar på skulle lära sig något. Det kändes relevant för arbetet med TIU föreställningen, att vi som gör den också kanske kunde lära oss något om vår publik. Det finns en paradox i att göra teater för unga eftersom man själv är så långt borta från den tiden men samtidigt försöker skildra något som ska kännas relevant för dem. Brecht förespråkade också en distans hos sina skådespelare, något som han illustrerar i sin text Gatuscenen. I den beskriver han hur man beter sig när man återberättar något: man känner till hela förloppet, man vet vad man vill berätta och man kanske lever sig in i berättelsen ibland, men huvudsaken är att man vet hur berättelsen slutar. Han ansåg att föreställningarna skulle uppmana publiken till handling mot det som var orättvist i världen. Efter mitt och Johns samtal tänkte jag mycket på återberättande. Möjligheten till att förändra berättelsen. Att om man i publiken kan väcka tanken om att det kunde vara annorlunda om man eller någon annan handlade annorlunda?

Januari 2021

Efter nyår talade jag med forskaren Niina Junttila som är en av Finlands ledande forskare inom temat ensamhet. Hon berättade att coronapandemin och fjolårets "lock down" säkert gav några en inblick i hur det kan vara när man är riktigt ensam och att vi nu alla längtar efter att få komma ut. Men för en del av oss ser verkligheten likadan ut även när vi kommer ur den här pandemin. Mer och mer tänker jag att föreställningen måste klara av att synliggöra vad verklig ensamhet är och vad följderna är, för att den ska kunna inspirera publiken till handling. Jag funderar också hur vi kan närma oss ursprungstankarna om utopi mer?

Lösningen på ensamhet egentligen bara är små, enkla handlingar men vi kan inte tvinga människor att vara tillsammans. Däremot kan vi omvärdera våra strukturer. Vårt samhälle som det är nu uppmuntrar främst till ensamhet, inte till gemenskap. I januari förberedde också jag, Calle och scenografen Anders Karls arbetet med workshopen vi skulle hålla i februari. Vår ambition med workshopen var att främst hitta ett sätt att jobba tillsammans och att tillsammans hitta nya ingångar och synvinklar på tematiken. Vi ville också testa hur rummet kunde se ut och jag ville pröva återberättandet som form. Vi valde också att inte fokusera på texten alls i detta skede, förutom att testa några scener tillsammans med skådespelarna. Jag hade känslan av att en sån här föreställning borde göras helt i process, att tänka sig att man skriver ett manus som sedan repeteras in känns instinktivt fel med tanke på hurudan föreställning det här ska bli och jag är något orolig över att det kan bli svårt när jag inte kan delta i repetitionerna på hösten.

Februari 2021

Vår workshop i februari kunde lyckligtvis genomföras trots att restriktionerna skärptes precis efter nyår. Det var tacksamt att få träffa arbetsgruppen och öppna diskussionen kring tematiken. Vi fick testa lite material på golvet tillsammans med skådespelarna och samla de

kollektiva erfarenheter vi har av såväl TIU som interaktiv teater och försöka hitta ett gemensamt språk. Under de första två dagarna hann vi göra flera praktiska test i rummet, vi funderade tillsammans med hela arbetsgruppen på såväl tematik, estetik, form och hur vi ska närma oss temat. Vi pratade mycket om den pedagogiska aspekten och den konstnärliga - hur ska dessa existera i symbios utan att den ena tar över för mycket?

Mars 2021

Min tanke med föreställningen just nu är att placera frågan om ensamhet i en samhällelig kontext: när ensamhet är ett så stort problem som det är - vem är det som ska lösa problemet? Är det individen, alltså den som är ensam eller är det kollektivet, de andra, de som inte är ensamma? Jag föreställer mej att föreställningen ska utgå från denna frågeställning och att det är en undersökning av elevernas åsikter i denna fråga.

Jag tänker mej alltså att alla redan har ett förhållande till ensamhet men att vi sällan ser på ensamhet ur en annan synvinkel än den personliga. Därför vill jag i föreställningen lyfta upp såväl den information som finns att få om fenomenet ensamhet ur en psykologisk och evolutionsbiologisk synvinkel. Jag är speciellt intresserad av frågan om individen kontra kollektivet eftersom jag upplever att det är en av de mest relevanta frågeställningarna i vår tid. Jag tänker att vi lever i en individcentrerad tillvaro där förmågan och utrymmet för kollektiva handlingar blir mindre och mindre, eller så värderas den mindre. Det är också i högsta grad relevant för temat ensamhet eftersom där har vi alltid att göra med en individ som är utestängd eller fränskild från sitt sammanhang eller andra människor. Jag och Calle talade tidigt om att det vore fint att kunna göra en optimistisk föreställning om ett svårt tema. Kanske vi kunde förmedla att vårt samhälle nu kanske inte gör tillräckligt för att hjälpa den som är ensam men att ett annat samhälle är möjligt?

April 2021

Min tanke om föreställningen och manuset har jag försökt specificera såhär: I föreställningen utforskar vi ensamhet med såväl hjärna som hjärta. Den försöker nå publiken både med information, sånt som de kanske inte visste tidigare men också med resonans, alltså något som de kan känna igen på ett känslomässigt plan eller genom empati. Forskaren Steven Pinker menar att människans har utvecklats så långt som hon gjort tack vare sin rationella förmåga, inte tack vare sin empati. Också Bertold Brecht kritiserar empati eftersom den hindrar handling, en publik som känner empati för karaktärerna på scenen stannar endast vid sin medkänsla. Hans förslag var att istället för att väcka empati skulle en föreställning väcka viljan hos åskådarna att förändra världen.

Maj 2021

I slutet av maj hade vi en två veckor lång repetitionsperiod. I början av den hade vi en workshop med Big Brum, ett brittiskt TIU kompani som ska göra en föreställning för Wasa Teater nästa höst. Det var spännande att följa Big Brums presentation och jag tyckte om mycket av de saker som han gjorde med oss. Förutom att de exempel han använde var användbara, åtminstone i någon grad, för oss i arbetet med vår föreställning var det väldigt givande att se hur han interagerade med oss, han var lyhörd och duktig på att synliggöra var och en i rummet, han ställde öppna frågor och poängterade att alla svar var rätt. Vi gjorde stora upptäckter under de två repetitionsveckorna. Alla som varit delaktiga i repetitionsprocessen tillfört sin yrkeskunskap och sina idéer och vi hann testa allt material på golvet. Jag börjar känna mej trygg med att lämna över manuset till arbetsgruppen och jag är tacksam över att jag kunnat medverka på repetitionerna och testa materialet rent konkret, för mej som inte är så van att fungera som dramatiker har jag haft stor nytta av att få se hur texten fungerar när den blir gestaltad.

Augusti 2021

Arbetsgruppens repetitioner påbörjades den 2.8 men jag har jobbat med ett annat projekt i Helsingfors och har inte kunnat delta i den sista repetitionsperioden. Efter två veckor hade jag möjlighet att delta under en repetition med publik. Det kändes spännande att se hur materialet hade utvecklats under tiden, arbetsgruppen hade gjort förändringar och hittat nya saker sen våren och arbetet gått väldigt bra framåt. Under repetitionen testades främst den sista delen i föreställningen, en större interaktiv del som involverar hela publiken. Den interaktiva delen fungerade ganska bra, det var glädjande att se att eleverna var intresserade av att delta och jag blev imponerad över hur bra skådespelarna höll i tillfället. Det kändes som att den interaktiva delen bröt upp själva föreställningen i två delar, en föreställningsdel och en del som är interaktiv.

Vi diskuterade med arbetsgruppen efteråt om hur vi kan hitta en interaktiv del som sömlöst kunde hänga ihop med föreställningens helhet. Jag och Calle fortsatte diskutera samma kväll och morgonen därpå när vi åkte tåg till Helsingfors och vi tyckte oss hitta ett förslag som kunde fungera. Det är dock väldigt svårt att hitta dessa saker utan att praktiskt testa det på golvet så trots att förslaget nu känns rätt kan vi inte veta om det kommer att fungera. Slutet kommer att bli väldigt olika för varje gång, ibland kommer det kanske att funka superbra och ibland inte alls. Det är okej för min del även om det inte är särskilt roligt för skådespelarna om det inte funkar. Jag ville ändå sluta med en interaktiv del och då måste man vara beredd på att det kan rubba ganska mycket av hur föreställningen fungerar. Jag hade dock önskat att jag kunnat delta på repetitionerna de sista veckorna, det hade varit lättare att hitta en form för slutet om vi hade kunnat testa tillsammans, spela inför provpublik och utvärdera och ompröva. Detta gjorde förstås arbetsgruppen men jag kunde inte längre påverka innehållet eftersom jag inte var där.

REGISSÖREN

Utdrag ur Carl Alms loggbok

Hösten 2020 blev jag kontaktad av teaterchef Ann-Luise på Wasa Teater och tackar JA till att arbeta som regissör för ett TIU program med Per Ehrström som dramaturg. I oktober kontakter jag Anders Karls som ansvarar för scenograf och kostym för produktionen. Under hösten sker planeringsmöten med både Per och tillsammans med Per och Anders. Per är igång med forsknings och skrivfasen, samtidigt pratar vi upplägg för arbetet, dess allmänna riktning och hur vi på bästa sätt kommunicerar våra önskemål till WT. Upplägget och gruppen känns fungerande. Att ha en personlig kontakt till personalen på WT är en bra sak märker vi och jag förstår tidigt att Anders har en extra fördel just på den här punkten.

Första workshopen i februari och mars 2021 genomförs trots coronarestriktioner och vi har en fin arbetsgrupp, folk bjuder till och tekniken ställer upp även om det på många sätt är helt nytt för dem att själva få komma med förslag på golvet. På workshopen prövar vi fritt olika upplägg och övningar. Det mesta verkar gå vägen. De tre största frågorna efter workshopen: vill vi ha ett all täckande fiktivt lager? vilka sju scener (max antalet jag tror kommer kunna vara med i programmet pga. längd) ska vi gå vidare på? Förstår alla att detta är en kombination av teater, konst och pedagogik? Hoppas det blivit tydligt efter att både Nina och jag påtalat det. Då frågor eller knutar uppstår verkar folk hittills på ett fint sätt vara lyhörda och klara av att lyfta fram själva saken vilket gör att gruppen kan behandla den. Principerna för att göra TIU är många av de principer jag genomgående talar för inom teaterkonst. HUR har min tidiga erfarenhet av TIU påverkat min teatersyn? Och metodiksyn? Att jag arbetat med tillämpad teater innan jag började på Teaterhögskolan, kanske det haft en större inverkan än jag hittills förstått?

En stor planeringsmiss blir synlig. Vi arbetar i olika tidsplan: Pers deadline är först i juli medan Anders måste leverera allt ritningar och skisser i maj. Hur ska det gå ihop? Jag hoppas och vill tro att det att vi fick syn på problemet gör att vi kan tolerera att leva med det. Vi har en gemensam uppfattning om estetiken vi vill nå, och den borde inte kräva någon stor tillverkningsfas. Skulle vi ha större element som skall förverkligas i verkstäderna skulle detta vara ett riktigt stort problem. I juniworkshopen lyckades vi med vår föresats: att pröva allt på golvet, omvärdera strukturen, testa dramakonventioner. I samband med TIU betonas ofta det processartade arbetssättet. Men ett arbetsätt kan väl inte definiera en teaterforms styrka eller svagheter? Är inte processartat arbete mera en fråga om kompetens och konstsyn? Den stora styrkan i TIU är det processbetonade arbetssättet möjliggör en gemensam röst, upplevelsen av arbetsgruppen står bakom hela verket, vilket samtidigt är en förutsättning för att ett TIU program ska lyckas nå genuin kommunikation med målgruppen. Det speciella med just TIU som form är nog i alla fall publikmötet som karaktäriseras av att det i bästa fall är både genuint och "reciprokativt". Ett processartat arbete kräver av den producerande enheten en stark vilja och lyhördhet att stöda just den arbetsgruppen som man antagit för arbetet.

Arbetet har för det mesta flutit på bra men det finns vissa svårigheter. Det kollektiva känns svårt för att folk inte alla gånger kan eller vill bidra. Jag är rädd att det är de idéer som blir utsagda just skulle ha varit de bästa, att arbetet inte kommer att nå sin fulla höjd, eftersom det att alla verkligen bidrar kreativt och respektfullt inte riktigt kommer lyckas. Att det på något sätt haltar på punkten att uppfatta sig själv som medskapare, vilket vi försökt vara så måna om?

Jag har antagligen varit lite för fokuserad på scenarbetet, vilket lett till att det blivit överfokuserat på att lösa

"problem" med situationer och texten, medan att arbeta med "idéplanet" antagligen varit det mer intressanta med tanke på "resultatet". Samtidigt tror jag att ett mer spelbart manus i början av augusti hade varit lättare för gruppen – och mig – att ta till sig och hade lett till att lättare arbeta med idéerna bakom, inte lösningen av scenerna.

Att pröva och sedan omvärdera är nog inte det som utmärker TIU som teaterform, utan just det som har med att ta det interaktiva och pedagogiska i beaktande. Dramakonventionerna i sig erbjuder en bra grund för det men samtidigt känns de lite fyrkantiga som verktyg och jag är glad att vi i vårt arbete här också vågade utmana konventionerna och föra in dem i relation till konstnärliga plan och att hjälpa till att berätta berättelsen. I arbetet med TIU i fortsättningen är detta nog något jag skulle arbeta vidare på: hur inkludera konventionerna i det konstnärliga arbetet utan att de som konventioner blir ensamstående utanför? Hur kan man tillämpa dramakonventioner på principen hur man arbetar inte bara på resultatet?

Att vi nu landade på en tredelning där vi till slut påtalar förändring som något konkret, att vi försöker manifestera att hela världen är en scen genom en kombination av olika dramakonventioner, teaterformer och även konkret bygga om läktaren känns som just en bra utveckling och ett fungerande exempel på syntes mellan pedagogik och konst. Berättandet fortsätter, men den tillämpade teaterformen möjliggör verktyg som går utöver det en tittskåpsteater kan erbjuda.

Saker jag skulle göra annorlunda: skulle antagligen försöka hitta en tydligare ram, inte ge upp det arbetet utan envisas med att det skall finnas en genomgående fiktiv ram. Å andra sidan att jag skriver så skall inte heller ses som att jag upplever arbetet med (gem)ensam som ett misslyckande, men kanske just att på förhand ha ännu tydligare i åtanke en balans mellan fiktion – konvention – interaktivitet. Jag skulle gärna fundera på vilka strategier som skulle möjliggöra att arbeta ännu mer inkluderande? Vad hindrade oss den här gången? Var det jag som inte gav verktyg eller var det ensemblen som höll tillbaka – varför i så fall? Dessa frågor går egentligen bara att få svar på genom en gemensam utvärdering och höra allas tankar om saken.

Det praktiskt konkreta som jag tror skulle ha gjort en stor skillnad för produktionsarbetet är en producent som skulle ha skött kontakt mellan arbetsgrupp och teatern, följt upp budgeter, övervakat tidtabeller och förflyttningar etc. Att vi saknade ljusdesigner ända tills fem veckor före premiären spelade nog också en stor roll. Arbetet fungerade bra, men jag märkte nog en stor skillnad när Roosa äntligen kom med i arbetsgruppen i augusti. Resultatet blev dock fint och visualiseringen, ett samarbete mellan ljus, ljud, rum och kostym fungerar utmärkt och visar att det är möjligt att med små medel skapa stora och varierande rum i en helt vanlig gymnastiksal. Teatern behöver inte låtsad scenografi för att skapa världar, utan fantasi. Metaxis: leva mellan två världar.

SKÅDESPELARNA

Utdrag ur Jakob Johansson Loggbok

Workshop i februari 2021

Under workshopen arbetade vi med två olika scener; ett Ted talk om ensamhet och en evolutionsscena med en forskare, en hund och en katt. Vi improviserade också debatter om vems ansvar det är att lösa ensamhetsproblematiken, individens eller samhällets? Vi berättade om våra personliga upplevelser om ensamhet. Vidare undersökte vi vilka scenbilder vi kunde skapa med hjälp av ljus, ljud och scenografi. Det som för mig var intressant var att höra de personliga upplevelserna av ensamhet och att arbeta kring dem.

Workshop i mars 2021

Vi läste en del av manuset för en grupp högstadieelever och diskuterade innehållet. Workshopen var på distans, via zoom, och därför kändes det inte som att det blev någon riktig diskussion kring innehållet. Det hade varit betydligt mera givande om man kunnat träffa gruppen på riktigt och fått arbeta och diskutera med dem. Efteråt diskuterade vi i arbetsgruppen manus och form. Önskemålet från regissör och författare var att formmässigt skapa en "performance lecture" i stället för att spela upp en fiktiv berättelse. I det skedet kände jag en viss osäkerhet, texten var mera informativ än dramatisk, och jag var rädd för att mitt arbete skulle kännas mera som föreläsande än skådespelande.

Repetitionsperiod i maj 2021

Vi repeterade i teaterns utrymmen och hade flera repetitioner med referensgrupp i deras gymnastiksal. Det var bra att i ett så tidigt skede få testa alla scener med målgruppen. Det kändes tydligt att scenen med Lea och delen där eleverna var involverade också engagerade dem. Scenen med forskaren och djuren verkade eleverna tycka att var barnslig, men det löste sig när vi började hitta situationen bakom texten. Det blev be-

tydligt intressantare att spela människans och djurens maktkamp och konflikt istället för att presentera info om evolution, ensamhet och grupp beteende. Att möta publik i så tidigt skede gjorde att vi måste vara närvarande i stunden, improvisera och hitta på lösningar på problem som uppstod. Det var onödigt att låtsas att vi visste exakt vad vi skulle göra. Detta förhållningssätt till publiken och till vårt skådespeleri blev till en kvalitet som vi verkligen ville behålla i den slutliga föreställningen. I slutet av repetitionsperioden hade vi ett genomdrag för personal från teatern. Då kändes det som att vi hade flera situationer som fungerade bra. Det som fortfarande saknades var att bestämma hur vi skulle involvera publiken med hjälp av dramakonventioner och hur vi skulle avsluta föreställningen.

Repetitionsperiod i augusti 2021

Då vi började i augusti fanns det fortfarande mycket som behövde lösas gällande manus och struktur. I början testade vi många olika versioner av fantasiberättelse för att få eleverna att leva sig in i en situation där de känner sig ensamma. Vi skrev om mycket av texten i spelscenerna för att förtydliga situationerna och korta ner de informativa delarna. Vi hittade en bra lösning på hur vi skulle få i gång diskussion kring scenen om ensamhet ur ett evolutionärt perspektiv. Eleverna fick rösta ut en av karaktärerna och sedan motivera varför de röstade som de gjorde. Det öppnade upp för intressanta följdfrågor om röstningsbeteende, om man skulle rösta om man fick välja och om man påverkas av kompisar då man röstar. Den interaktiva klassrumsscenen med Lea utvecklades hela tiden mot det bättre. Det kändes som att eleverna tyckte att det var intressant att följa med scenen "inifrån" trots att de inte spelade någon roll. De som tittade utifrån publiken verkade också tycka om att se sina klasskompisar på scenen.

Till en början var tanken att eleverna skulle tilldelas en expertroll, att de skulle vara experter på hur det är att vara unga idag. Det valde vi att ta bort eftersom elever-

na deltog mera som sig själva än som experter, dessutom klingar det lite konstigt att man är expert på hur det är att vara sin egen ålder. I stället fick eleverna komma in som deltagare i en undersökande föreställning. Det svåraste att lösa var hur vi skulle avsluta föreställningen. Vi ville hitta en avslutning där eleverna får ta ställning och komma med tankar om vad man göra för att människor inte ska lida av ensamhet. Vi ville också att de skulle få ta plats i rummet och frigöras från sina åskådarplatser. Vi provade olika varianter där eleverna fick skapa stillbilder eller scener från klassrummet och skolgården, att hitta situationer där något hade förändrats till det bättre. Sedan använde vi bilderna som diskussionsunderlag och ställde följdfrågor. Det började fungera bättre och bättre när vi närmade oss premiären men det känns som att vi fortfarande letar efter slutövningens form och struktur. Vi har kanske inte ännu hittat det optimala sättet att ge instruktioner för slutbilderna.

Det jag tyckte om i den här TIU processen var den icke-hierarkiska arbetsmetoden. Det kändes som att det fanns utrymme för alla att komma med både konstnärliga och pedagogiska förslag. Det fanns tillräckligt med tid för improvisation och att prova ut rolltolkningar. Det jag saknade var större delaktighet när föreställningens idé och manus skapades. Om vi skådespelare hade involverats i ett tidigare skede och haft möjlighet att påverka tror jag att manuset hade känts mera angeläget. Det andra alternativet hade varit att börja med ett färdigt spelbart manus. Nu var föreställningens idé och stilriktning ganska långt fastslagna när vi började. Det fanns mycket information i manuset men det blev upp till oss att skapa situationer för att delge informationen.

Det blev en hybrid mellan att jobba med färdigt manus och "devising" och i den här arbetsgruppen fungerade det inte optimalt. Om vi körde fast så uppstod oftare tystnad än flödande kreativitet. Då uppstod frågan, vems ansvar är det att lösa problemen i en icke-hierarkisk arbetsgemenskap? Personligen hade jag relativt lätt att

vara kreativ i denna process och jag kände ofta att jag tog ansvar för att komma med lösningsförslag. Under repetitionerna var det ganska svårt att hitta en gemensam drive och riktning. Det tog ganska länge innan manuset hittade sin bästa fungerande form och innan jag kunde ta till mig vårt formspråk, "performance lecture". Efter hand hittade jag ändå en glädje i att leka med rollerna och intresse av att skapa en föreställning där alla kan komma till tals och bli sedda. Det visade sig ändå att föreställningen växte i mötet med publik. Den fyllde sitt syfte och av responsen att döma fungerade den bättre än vad jag hade trott. Jag tror att många gillade föreställningens formspråk.

Föreställningen var oförutsägbar på många sätt. Publiken fick ligga på golvet i början, de fick rösta och påverka och ensamhetsproblematiken belystes från olika vinklar. Slutkonventionen kämpade vi mycket med och det kändes som att vi sökte dess form under hela spelperioden, med en oengagerad publik blev det en svaghet medan det kunde vara en styrka när publiken var engagerad. Då kunde vi anpassa slutet till det som publiken var intresserade av att utforska eller kommentera.

Turnéreflektioner

Tisdagen innan premiär hade vi en mycket krävande publik som ofta svarade ironiskt på våra frågor. De försökte förlöjliga situationer och ville driva med religiösa symboler. Som skådespelare gällde det att hitta en balansgång mellan att driva vår berättelse framåt och att ta in elevernas mer eller mindre seriösa förslag och kommentarer. På onsdag hade vi blandad publik, det var både vuxna i olika åldrar och en ungdomsteatergrupp. Det var en fungerande blandning för slutkonventionen, det kändes som att vi tillsammans funderade på konkreta lösningar på ensamhetsproblematiken. Som respons från publiken hörde jag att flera tyckte att det var intressant att skapa stillbilder och iscensätta inkluderande aktiviteter tillsammans med människor de inte kände från förut. I efterhand har jag tänkt att föreställningen funka-

de väldigt bra för vuxna och att det hade varit intressant att spela mera för blandade grupper av ungdomar och vuxna, för att ge möjlighet till dialog mellan åldersgrupperna. Torsdag genrep och fredag premiär. Spelscenerna började falla på plats.

Vår första turnéföreställning hade vi 110 elever i publiken, i början fanns det inte plats för alla att lägga sig ner i fantasiberättelsen och det var inte möjligt att gå runt och höra allas tankar kring Leas ensamhet. I slutkonventionen höll stillbilderna och diskussionen sig på en ganska ytlig nivå. Nästa föreställning valde vi att testa lägga fokus på diskussion och följdfrågor i slutkonventionen, det var en mycket blyg grupp så det förblev oklart om det funkade bättre med en bild från Leas skoltid med fler följdfrågor, eller med tre bilder från klassrum, skolgård och fritid som vi hade haft tidigare. Föreställningarna fungerade bra, vi fick mycket positiv respons från personalen, de uppskattade möjligheterna till diskussion som föreställningen öppnade upp. De lovordade också kunskapsboken som redan hade kommit till användning. Bästa föreställningen var där eleverna hade ett stort engagemang till delaktighet och de hade arbetat ordentligt med kunskapsboken.

I föreställningen för åttorna tyckte jag att vi kom mest på djupet i diskussionen om varför Lea var ensam och vad man kunde göra åt det. De hade många fina tankar om hur grupper bildas och hur det kan vara svårt att bli en del av en grupp även om gruppen försöker vara öppen och välkomnande. Niorna var en svårare grupp som hellre valde att raljera eller vara ironiska än att säga sin ärliga åsikt. Vi möttes vi av ett utbrett ointresse och en oförmåga eller rädsla för att uttrycka sina åsikter. Det var ofta fallet, att föreställningen funkade bättre för sjuor och åttor än för nior. Jag märkte att det kan vara väldigt olika gruppddynamik i olika skolor och årskurser. I en skola hade personalen gjort mycket förarbete med åttorna för de trodde att det skulle vara en besvärlig grupp, medan de trodde att sjuorna skulle vara lätta att

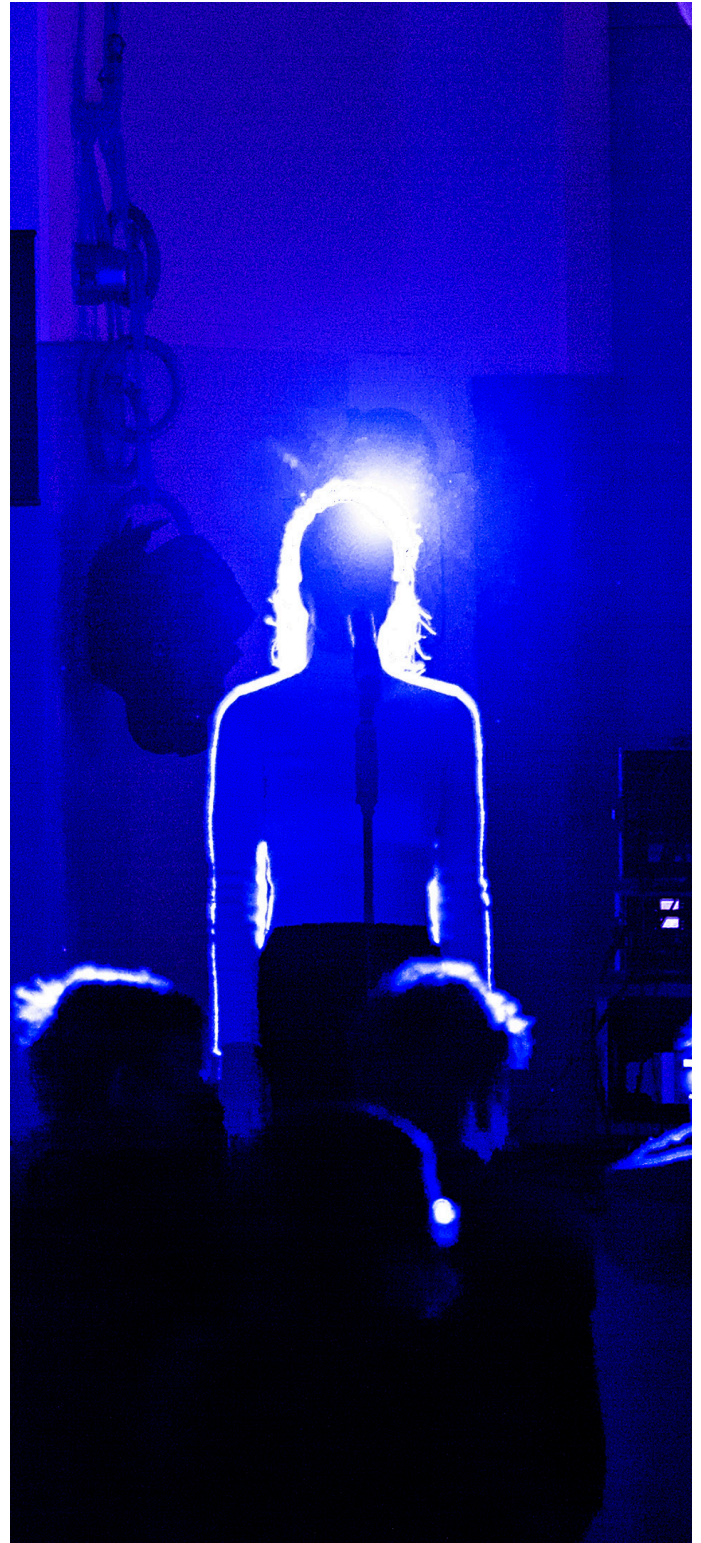
jobba med. Det visade sig vara precis tvärtom, åttorna var intresserade och vågade säga sina åsikter, medan sjuorna förde en enda lång tävlan om vem som kunde avleda uppmärksamheten bäst. Bland sjuorna fanns det några individer som tog plats och satte tonen och efter det var det många som inte vågade vara sig själva och säga vad de verkligen tyckte. Vi spelade föreställningsdelen för lärarstuderande också under spelperioden och det funkade riktigt bra, det blev bra lösningsinriktade diskussioner om vad man kunde göra för att minska den ofrivilliga ensamheten. De trivdes också bra på scen, om vi inte hade avbrutit dem kunde de ha fortsatt med att spela upp klassrumssituationer hur länge som helst.

På grund av coronaläget i början av 2022 kunde skolorna inte ta emot oss i skolan så vi blev tvungna att ställa in eller hitta en alternativ lösning. Då valde teatern att göra en streamad version av föreställningen. Till en början förhöll jag mig skeptisk till hur vi via skärm skulle kunna göra en föreställning som bygger på interaktion, diskussion och växelverkan mellan scen och publik. Ledorden när vi skapade föreställningen var att verkligen lyssna och ställa följdfrågor, vad skulle hända nu om det bara blir kommunikation en väg. Men skulle det då vara bättre att inte göra någonting? Efter allt som ställts in för högstadiееleverna tänkte jag att de kanske ändå uppskattar att få ta del av en streamad föreställning. När vi repeterade in den streamade versionen kändes det som att det sist och slutligen blev ganska små förändringar, spelscenerna och omröstningarna gick nästan att genomföra som förut. Det som föll bort var de improvisatoriska interaktiva delarna, det var synd, för jag tyckte att lärarrollen i interaktion med eleverna hörde till det roligaste i föreställningen.

Det som också föll bort var vår möjlighet att se och höra eleverna, vi hade ingen möjlighet att följa upp de frågor vi ställde och de uppgifter vi gav åt dem. Det var bara att hoppas att lärarna tog vid i klassrummet och att

det uppstod situationer och diskussioner i klassen. Jag hörde enbart positiv respons. Eleverna hade, likt mig, varit skeptiska till hur det skulle funka med streamad föreställning. Men de hade blivit positivt överraskade och följt med intresserat och tyckt om övningarna. "Menti" verkade vara populärt bland publiken, många tyckte att det var roligt att följa med röstningsresultatet.

I efterhand känns det nog som det största mervärdet med streamen, att det gick så enkelt att genomföra omröstningar med stora grupper och att det var intressant att följa med resultatet både för oss och publiken. Det största minuset var att det som skådespelare kändes som att sluta i en antiklimax. Efter att vi gett instruktioner för slutövningen väntade vi i 12 minuter på att få säga tack för oss.

Utdrag ur Lina Ekblads loggbok

Min första reflektion är att skådespelare som är intresserade av pedagogik borde spela i dylika projekt. Jag är skådespelare, inte lärare.

Regissören och författaren ville att föreställningen skulle ha formen "performance lecture". Det hade kanske fungerat på stora scenen, där publiken är en teaterpublik, då hade det möjligen fått en förhöjd dimension, men i en skolklass är eleverna precis detsamma, - åhörare av en föreläsning. Så i en "performance lecture" blir de inget annat heller, utan de är fortfarande åhörare av en föreläsning. Man tar bort en av teaterns möjliga byggstenar och vi rör oss längre bort från en konstupplevelse. När vi kommer till teatern som publik vill vi få en konstnärlig upplevelse som inte kan förklaras, föreläsas eller läsas i en bok. Det är det som skiljer teatern från skolbänken. Den här föreställningen är väldigt lite upplevelse och mycket föreläsning. Att involvera eleverna och låta dem medverka är en helt annan sak, det tror jag de uppskattar, och det är intressant, också konstnärligt, men det måste också ske inom teaterns, fiktionens ramar, inte bara som dramalekar.

Manuset genomgick otaliga bearbetningar blev småningom mera sammanhängande, dramatiskt och fick fler situationer som var spelbara. Slutet på pjäsen är väldigt problematiskt, för att inte säga banalt. Vi ställer publiken frågan "varför gick det så här för Lea?" "Vad kan vi göra för att Lea ska känna sig mindre ensam? I verkligheten finns inget svar på den frågan och därför är också ungdomarna rätt tysta innan vi får dem att svara uppenbara självklarheter. I vår historia som de nyss sett är svaret "för att författaren skrev den här historien så".

Den andra frågan är en sådan som lärare, kuratorer, psykologer har frågat hundra gånger förut, och svaren är de samma som de hört tidigare. "hon kunde själv prata med nån". (ja, det kunde hon) "Läraren borde

inte ha glömt hennes namn" (självklart borde han inte!) "de andra kunde prata med henne" (ja, det borde de) "hon borde ha haft en stol" (naturligtvis!). Vi får dra ur dem (självklara) svar för att kunna avsluta föreställningen. Visst, det är inte svaren som är det viktiga, det ska enbart väcka tankar. Men jag undrar hur länge de tankarna räcker, eller om de flugit iväg innan nästa lektion? De borde få ett komplext problem eller frågeställning där de faktiskt skulle tvingas fundera. En konstupplevelse ska ge nya insikter, inte upprepa floskler. En konstupplevelse ska ge nya insikter.

Turnéperioden och den digital versionen

Föreställningarna flöt på bra, precis som planerat under hela perioden. Mottagandet är blandat, en del elever verkar uppskatta föreställningen, medan en del inte gör det. Kommentarer som kommer in är överlag positiva, men man får komma ihåg att de som har negativare upplevelser sällan delar med sig, samt att kommentarerna filtreras genom lärare, och det här är en form som är väldigt pedagogisk i sitt upplägg, och naturligtvis tilltalar lärare.

Det fungerade bra med några små enkla förändringar att överföra föreställningen till en live-stream i digital form. Den var enkel att spela framför kamerorna och krävde inte mycket justering av oss skådespelare. Det var väl förberett av den digitala arbetsgruppen.

Utdrag ur Alexandra Mangs loggbok

TIU föreställningsdelen gem(ensam) fick sin start i februari 2021 då hela arbetsgruppen träffades för några workshopdagar. Under dessa dagar lärde vi känna varandra lite (bättre), vi testade, lekte och undersökte. Fokus under dessa dagar låg mycket på olika tekniska delar och att få testa sådant. Eftersom det tekniska blev en stor del av föreställningen, "stilen" och ramen var det intressant att få en inblick i vad regissören, dramatikern och scenografen hade för tankar redan här.

I mars träffades vi med hela gruppen igen, men denna gång på distans. Vi läste manus och diskuterade, diskuterade och diskuterade. Manuset kändes både texttungt och väldigt faktainriktat i detta skede. Det som var mest givande under dessa dagar var att träffa en klass med ungdomar, som vi både läste en del text för och diskuterade med. Enligt mig fungerade det väl helt okej att träffa målgrupp via skärm, men jag tycker nog inte att det alls går att jämföra med verkliga möten eftersom det är så mycket man kan tolka utifrån att vara i samma rum, samt att det är så mycket lättare att föra en diskussion då.

I mitten av maj påbörjade vi sedan repetitionerna. I detta skede fanns det delar i manuset som det fanns en idé/tanke om, men som vi skulle testa. Som jag såg det jobbade vi främst under denna period med att utveckla manuset till att fungera så bra som möjligt i slutändan. I detta skede av processen fanns idéer för dramakonventionerna, men det kändes nog ganska oklart vart vi skulle med de delarna av föreställningen. Under detta repetitionstillfälle fick vi även möjlighet att repa i gymnastiksalen under några dagar, vilket varit väldigt viktigt för oss eftersom föreställningen sedan också skulle spelas i gymnastiksal. Det var mycket som skulle testas de här dagarna; scener, teknik och scenografi. Ganska kaotiskt kändes det stundtals när allt skulle ske simultant,

men jag förstår ju också att det var viktigt för alla olika delar att få tid i det egentliga spelutrymmet. Det mest besvärliga och svåraste där var nog ljudet, eftersom det finns ett sådant eko. Jag fick arbeta med att ta ner rösten men framför allt att prata långsammare. I detta skede använde vi också munskydd hela tiden, vilket gjorde det ännu besvärligare. Ibland var det svårt att uppfatta vad någon sa även när vi diskuterade. Även om detta tog en del "onödig" energi, var det väldigt bra att få arbeta i detta utrymme. Vi hade också möjlighet att testa delar av föreställningen för en provpublik/referensgrupp med ungdomar, och det var nog det som gav mest under denna period.

Några delar märkte vi nog direkt att inte fungerade med målgruppen, och de ströks eller ändrades genast eller senast fram till att vi fortsatte repetitionerna i augusti. Till det att vi tog sommarledigt hade vi kommit igenom allt material och hade en första version av helheten. Jag tycker det var bra att vi hade god fart på och arbetade mot att ha ett genomdrag innan sommarlovet. Under maj repetitionsperioden fick vi även ha en workshop med Big Brum. Jag tyckte workshopen var både inspirerande och givande på många sätt, men speciellt då det gäller faciliterandet. Denna workshop kunde gott kommit redan i ett tidigare skede, till exempel under de tidigare workshopdagarna under våren.

I augusti fortsatte vi arbeta utgående från det vi gjorde i maj, men under sommaren hade dramatikern ändrat och strukit vissa delar, både sådant vi kommit fram till gemensamt i maj men också annat. Under denna repetitionsperioden var dramatikern inte med längre, men vi fick fria händer att ändra och ta bort saker. Man kan säga att manuset levde ända in till premiärveckan och det är på många sätt bra att det fick lov att göra det. Det som blev besvärligt med detta (för mig som skådespelare) var att vissa delar togs bort och sedan tillbaka igen, vilket gjordes att jag hade stora problem med

textinlärn timer. Detta har säkert många orsaker, men en av dem var nog att det stundtals blev svårt för hjärnan att hålla reda på vilken version som var den senaste och att saker som en gång strukits kom tillbaka. För mig tog detta mer fokus än vad jag skulle velat ge det, och gjorde mig också osäker eftersom det kändes som att jag tänkte alldeles för mycket. Under den här perioden arbetade vi mycket i gymnastiksalen och det var väldigt bra att få den möjligheten, det är en nödvändighet i ett sånt här projekt. Vi hade också möjlighet att träffa fler grupper och testa både delar och helheten med dem. Under dessa träffar var fokus väldigt mycket på dramakonventionerna och hur de fungerade med publik. Konventionerna var det som kändes mest oklart för oss alla, och det var svårt att hitta vilka som var rätt och vilka som faktiskt skulle ge ungdomarna möjlighet att reflektera och dela med sig. Jag tycker att vi till viss del och i vissa delar lyckades bra med detta, medan andra delar fungerar sämre eftersom frågorna vi ställer inte öppnar upp för mer komplexa svar.

Det är bra att få testa med olika grupper under repetitionsperioden, men jag tycker också man framöver kunde ha en grupp som återkommer flera gånger för att få en bättre kontakt med den gruppen och kanske få ärligare svar på vad som fungerar för målgruppen både då det gäller sceniska situationer och konventionerna. Föreställningen har ju en målgrupp och det är för dem vi gör den, men vi som vuxna kan inte veta att det vi gör faktiskt fungerar och når fram om vi inte öppnar upp för det ärliga samtalet. Ungdomarna hade möjlighet att flödesskriva efteråt, och det kanske fungerar lite bättre men jag tror att det absolut bästa sättet skulle vara att ha en och samma elevgrupp som återkommande referensgrupp. Jag tycker att delar av föreställningen har en början till ett bra ungdomsperspektiv, men jag hade önskat att vi arbetat med detta ännu mera.

Under denna period blev mycket av det tekniska också klargjort, och vi som skådespelare skulle använda tek-

niken i våra handlingar. Detta var ett spännande sätt att skapa scenbilder och det var roligt att ha scenografen och ljusdesignern som en så stor del av processen. Jag tror att denna del tillför mycket och kanske ger målgruppen något de inte fått ta del av tidigare i teaterföreställningar. Jag upplever att det speciellt till en början, kanske redan under våren fanns frågor / "problem" i gruppen som skapade en viss friktion och gjorde i alla fall mig osäker i mitt arbete. Detta borde absolut ha adresserats. Senare förstod jag bättre varför denna situation uppstått.

Turnéperioden

Första turnéföreställningarna var väldigt bra. Tacksam över att vi hade repeterat i gymnastiksal med provpublik så mycket som vi hade gjort för det underlättade. Alla gymnastiksal ser olika ut och det tar ett tag innan man vänjer sig vid att det alltid är olika, men jag anser ändå att vi var bra på att ta snabba beslut när utrymmet så krävde. Vi har ju alla turnerat ganska mycket och det tror jag är en fördel när förutsättningarna kan variera. De första föreställningarna kanske ändå var de osäkraste, dock var publiken ganska försiktig och deltagandet var lågt under dessa föreställningar, vilket säkert påverkade. Överlag påverkas föreställningen och hur bra den känns mycket av detta. Det finns förstås flera orsaker, än om publiken är försiktig, till att det är så här. Ibland är det säkert vi som inte är tillräckligt engagerade och lyckas inte med att skapa förtroende mellan oss och publiken. Ibland kanske det finns en jargong eller en viss stämning i skolan som påverkar. Sen vet man ju aldrig hur publikens dag sett ut innan, den kan även påverka känslan i rummet. En stor orsak tror jag också är (detta har jag även märkt i tidigare produktioner); de grupper som gjort förarbete är i regel mer engagerade. Jag tycker att turnerandet har fungerat bra. Under första delen av turnerandet testade vi lite olika varianter på slutet. Det var något med slutet vi skapat under repetitionsperioden, som sedan inte fungerade så bra i praktiken och vi skådespelare kände att slutet ofta föll platt

och att vi förlorade publiken. Det blev på något sätt helt motsatt effekt till vad man skulle vilja; ett engagemang för att förändra och att se eleverna samarbeta. Regissören tyckte också att vi bra kunde testa olika versioner för att hitta rätt, så då gjorde vi så och utvärderade vartefter hur det kändes för var och en av oss. Till slut kom vi fram till ett slut som fungerade bäst. Kanske nådde vi inte riktigt så långt som vi skulle velat, men det fungerade ändå mycket bättre än tidigare. Under hösten kom några coronarelaterade avbokningar, men i stort sett fick vi turnera som planerat.

Efter jul när coronaläget förvärrades igen, förstod jag ganska snabbt att det troligen inte skulle bli så mycket turnerande den återstående tiden av spelperioden. Ganska snabbt tillsattes sedan fler och fler restriktioner och rekommendationer. Redan innan vi skulle ha vårt minnesrep inför vårens spelperiod, blev det klart att vi även skulle repetera in en streamad version av föreställning. Även om jag är av den åsikten att teater skall ske live med publiken i samma rum, så var jag glad över att vi fick den möjligheten, att vi kunde göra något annat när turnerandet inte blev av. Under en vecka repeterade vi sedan in den streamade versionen. I sig skiljer väl den sig inte från liveföreställningen så mycket. Det som förändrades var främst de delar där vi för en direkt dialog med publiken. Interaktiviteten skulle ske via Menti där eleverna via sina telefoner exempelvis kan rösta el-

ler skriva korta kommentarer. Detta gör att instruktionerna förstås är annorlunda i denna version. Utöver detta är det förstås en skillnad i att spela föreställningen för kamera, rikta sig direkt till kameran där vi annars talar direkt till publiken och att tänka på de olika kamera-vinklarna. Under denna repetitionsperiod hade vi också provpublik några gånger. Det var bra att vi fick testa hur de sen skulle fungera i praktiken. När vi repeterar denna version, blev det snabbt klart att vi endast skulle spela streamade föreställningar den återstående tiden.

Det är klart att det är tråkigt att vi inte fick möta vår publik, ungdomar, på riktigt, men jag tycker ändå att den streamade versionen är rolig att spela och fungerar mycket bättre än jag någonsin hade kunnat tro. Det har varit lärorikt att göra föreställningen i två versioner, och det är även fint att ha lite mer kunskap om vad man kan göra via stream. Vi hade en streamföreställning med ca. 1000 i publiken, och det måste man ju nog säga är väldigt häftigt!

UTDRAG UR TEATERPEDAGOGERNAS LOGGBÖCKER

Marja Vuori

Teaterpedagog

Det teaterpedagogiska arbetet i TIU-programmet (gem)ensam bygger på möjligheten att förebygga ensamhet, men också på att förbereda eleverna för föreställningsdelen. Högstadieeleverna är i den sköra åldern där det kan vara extremt svårt att vara i fokus, speciellt när man gör någonting som man är ovan med. I det pedagogiska materialet ingår texter från experter som har ägnat sitt arbetsliv till forskning kring och förebyggandet av ensamhet. Läsaren kan fördjupa sig i ämnet ännu mer genomgående genom att läsa texterna och pedagogerna kan använda texterna i sin undervisning – till exempel en text är på finska och kan användas i språkundervisningen.

I det pedagogiska materialet finns också gedigna instruktioner till för- och efterarbetet som är en avgörande del av TIU-programmet. Övningarna bygger på varandra och pedagogerna beskriver noggrant i instruktionerna vad ska tas i beaktande i varje övning samt med rekommendationer för ordningsföljden. Materialet utvecklades av teaterpedagogerna Marja Vuori och Nina Dahl-Tallgren, tillsammans med praktikanterna Mila Nyman och Nathalie Riska. Möjlighet till att teaterpedagogen Marja Vuori kom ut och höll för- och efterarbetet för skolorna uppskattades och det blev flera workshoppar under spelperioden, både på distans och närvarande.

Nathalie Riska

Praktikant

Vi är jämbördiga med övriga kreativa teamet. Vi som praktikanter fick en varm och trygg praktikperiod. Vi blev ombudade att säga vad vi tycker, ge förslag och känna oss som en del av teamet vilket kändes oerhört fint och jämlikt. Det var flera genomdrag och tillfällen med elever som referensgrupp under processen.

Publiken/deltagarna har så otroligt mycket att komma med och ger den respons som behövs för att skådespelarna ska utveckla sitt arbete ännu mer, speciellt i TIU. Publik genomdragen gick bra och det märks att TIU-programmet går framåt, det märks tydligt att skådespelarnas interaktion och kommunikation med eleverna blir bättre. Jag inser gång på gång hur viktigt det är att prova konventioner och sceniskt material i ett tidigt skede. På ett personligt plan upplever jag att temat ensamhet blir mer och mer komplext, vilket det nog alltid har varit men mer medvetet. Det är oerhört svårt att behandla, det finns inga fullkomliga lösningar och lär alltid vara en naturlig del av att vara människa.

Hur mycket ska man påverka, hur mycket kan man påverka? Var går gränsen för ansvar för sig själv och ansvar för andra? I relation till föreställningen gäller det att verkligen tänka till över vad det är vi vill att eleverna börjar fundera på och i vilket skede. Ljud och ljus kommer starkare och starkare fram vilket verkligen stöder föreställningen och syftet med att skapar stämningen och atmosfären kring ensamheten som karaktären Lea upplever på ett fint och kraftfullt sätt. En annan del av föreställningen som det märktes att satte spår i publiken och gav upphov till en stämning som man nästan kunnat ta på, var berättelsen om Lea.

Till en början när jag läste manus så var jag skeptisk till den faktatunga känslan och avsaknad av koppling till emotioner. Nu har manuset varit i ständig förändring under processen och delar av det jag upplevde som kompakt information har fått stiga till sidan. Leas berättelse har alltid funnits där men den har blivit mer i balans med resten av innehållet och det skapar för mig mer utrymme att verkligen hinna tänka på det och känna det hon känner. Fast jag sett det många gånger så vill jag fortfarande fälla en tår just för att det

är så igenkänningsbart och det tror jag att även kommer gå hem hos ungdomarna. Jag är dock väldigt glad att jag fått vara med på ett hörn i processen att skapa föreställningen och att utforma det pedagogiska materialet som skapar programmet som helhet. Ett viktigt ämne och ett fint sätt att forska i det. Jag kan verkligen se mig själv jobba inom TIU. Det är omväxlande, ger kontakt med mycket människor, det är kreativt och är ett spännande utforskande sätt att närma sig olika teman, både svåra och lätta. Wasa Teater verkar satsa mer och mer på pedagogiskt material och kontakt med publiken. Jag tror att det är det som är framtiden.

Mila Nyman

Praktikant

Vi kommer jobba mycket med TIU-projektet gem(ensam) under de första veckorna under vår praktik, som fortsätter på hösten. Vi kommer delta i repetitionerna och göra andra arbeten kring föreställningen. Gruppen tog in mig och Nathalie på ett tryggt sätt och behandlade oss som jämbördiga med dem. Jag märkte också snabbt att regissören (Carl Alm) alltid visade tydlig uppskattning när vi eller skådespelarna kom med förslag och var villig att testa många olika versioner av en sekvens. Stämningen i gruppen kändes trygg och lekfull, någonting som jag absolut tror en TIU-produktion behöver. Speciellt i början av processen när allting ännu tar form, både konventioner och manus. Något annat som slog mig nu när jag började skriva är att TIU måste vara den mest mångsidiga teaterformen. Inget TIU-program är sig likt, ingen föreställning är sig lik! Alla grupper är olika och humöret på gruppens medlemmar kan variera mycket från dag till dag. Jag tror att speciellt högstadiet är en tid då man blir väldigt påverkad av personerna runt om sig och det finns ofta mycket känslor.

När deltagarna steg in var det som att en våg av tonårsergi slog emot mig. Jag hade glömt hur stora de är. Först kom några pojkar som visade att de inte var rädda

att ta plats, följda av en skara som verkade mer tillbaka-kadragna. De ställde sig snabbt i en prydlig halvcirkel och betraktade skådespelarna när de började med föreställningens intro. När skådespelarna tog på sig masken, vilket de behövde göra i de interaktiva delarna, verkade det som om maskerna skapade en distans till skådespelarna och kommunikationen hämmades. De interaktiva delarna fungerade bra och hela teamet drog nytta av Ninas kunskap.

Vi talade mycket om de interaktiva delarna och gruppdiskussioner. Vi reflekterade över om en person upplever att hen tycker det är ganska otrevligt att vända sig till grannen för att diskutera en fråga. Jag själv kan förstå detta till en viss grad (det beror givetvis på gruppen), men jag behöver också andra för att över huvud taget kunna samla mina tankar och forma en åsikt. Fastän jag gillar att vara självständig så gör jag som mest framsteg när jag bollar idéer med någon annan. När man blir tvungen att tala med främlingar på ett sådant sätt, som i en interaktiv föreställning, skippar man också snabbt allt det där oväsentliga som vad deras namn är, hur gamla de är och var de kommer ifrån och går istället direkt in på frågor som faktiskt är intressanta och som säger något om en individ. Det är ett människomöte jag uppskattar väldigt mycket.

Jag själv hade svårt med att veta hur mycket feedback jag vågade komma med ibland, för att jag inte kan avgöra vilka element av föreställningen som är satta och inte kommer ändras. Rädslan för att föreslå en ändring i något som alla andra älskar är stor, men säkert inte berättigad egentligen. Vi letar hela tiden efter det som fungerar bäst och om en del av föreställningen förändras betyder det ofta att andra delar måste anpassas efter det. Nathalie och jag gjorde också ljudinspelningar för ett kollage av ljud till en av scenövergångarna. Calle ville ha människor i olika åldrar som talade om ensamhet. Vi arbetade också med Marja och Nina med utformningen av kunskapsboken. Främst arbetade vi med

att formulera om texten och språkgranska. Vi fick hålla för- och efterarbete i fokusskolorna. Det var verkligen spännande att se hur högstadielevorna betedde sig och vad de tänkte och tyckte. När jag intervjuades för inför praktiken sa jag att jag är livrädd för högstadieelever, men nu finns det också en större nyfikenhet. Det är en så viktig ålder. Man börjar hitta de saker som gör en till den man är, sin identitet. Men samtidigt är man otroligt skör och blir lätt påverkad av vad andra tänker och tycker. Jag har själv länge tänkt på hur saker någon sagt i högstadiet har haft en stor inverkan på mitt självförtroende, speciellt "tro inte att du är något"-mentaliteten, eller jantelagen kanske är det riktiga ordet. Något som jag också funderat en del på är hur synd det är att man i skolan inte lär sig mer sociala färdigheter. För de är ju just det; färdigheter. Speciellt önskar jag att man övade på att känna empati.

TIU fortsätter att vara en av de teaterformer som lockar och skrämmer mig mest. Jag hoppas att jag i framtiden kommer få delta i TIU-projekt med flera målgrupper, för att få en större helhetsbild av vilken påverkan formen kan ha. Det är en mångsidig teaterform där det finns plats för både pedagogiskt, sceniskt och estetiskt arbete, vilket leder mig till att tro att det är en utmärkt teaterform för samarbeten mellan olika organisationer och utbildningar.

Nina Dahl-Tallgren

Teaterpedagog

Min roll som projektledare och teaterpedagog (och handledare av Marja som ny teaterpedagog på teatern samt praktikanter) var inte lätt att balansera under den här perioden. Samtidigt som TIU-programmet (gem)ensam skapades, planerades kommande TIU-program för läsåret/spelåret 2022–2023. Utöver det höll jag utbildningspaket om TIU och fungerade som aktiv föreläsare inom mitt eget koncept "Konsten att övertyga". Ni förstår att arbetsmängden blev maffig och jag gjorde mitt yttersta för att få alla delar att fungera. Produktionsprocessen av TIU (gem)ensam krävde ofta min fysiska närvaro. Jag utvecklade mycket kring struktur, kommunikation och processer i anknytning till TIU metodik. Arbetet med (gem)ensam har verkligen bidragit till viktiga byggstenar för utvecklingen av TIU som konstform.

Vi har lärt oss mycket om kommunikationen internt, externt och inom konstnärliga arbetsprocesser. Under utformningen av TIU-programmet var det extra viktigt för mig att Folkhälsan var en viktig aktör och samverkan med dem fungerade friktionsfritt. Jag var väldigt mån om att leverera enligt folkhälsans förväntningar och behov som utpräglades under utforskningsfasen och skrivfasen. Rapporten är en sammanställning av lärdomarna och det finns många frågeställningar att reflektera över för att utveckla arbetet framöver. Jag är väldigt tacksam för engagemanget, nyfikenheten och den genuina modiga ärligheten som alla bidragit med inom projektet, för att utforska TIU som metod.

VERKSTÄDERNA

MASKPLANERING

Anna Vesterback

Mask och peruk

Vi utgick från att karaktärerna skall vara igenkänningsbara för publiken, de skulle inte vara för utklädda. I samråd med regissören så var ändå att man kommer in i något som förhöjer och gör situationen lite twistad, lite så där konstnärlig. Detta kom bra fram med ljuset som belyste några element och förhöjningen jag valde att ha i sminket. Vi ville lite att verkligheten skulle förvandlas på ett lite annat sätt en viss stund. Att man lite kan se världen från ett annat/en annans perspektiv en lite stund.

Skådespelarna sminkades med vita streck i ansiktet. Jag valde att göra så eftersom vi försökte skapa stunder som fick vara "förhöjda" och mitt emellan verklighet och något annat. Förhoppningsvis öppnade det upp för något annat hos åskådaren. Frisyrerna valdes att vara enkla och simpla för skådespelaren pga. deras byten under föreställningens gång och att det är tigt tidtabell innan föreställningen. Sedan blev det ju streaming men detta påverkade inte mask och hår eftersom maskplaneringen ändå var gjort för turné där skådespelarna ändå kan komma nära publiken.

Mitt samarbete med kostymdesignern, skådespelarna och regissören fungerade utmärkt. Vi hade bra tidiga möten och provningar för att ganska snabbt diskutera visionen och hur vi ville att allt skulle se ut i slutändan. Det som jag tyckte blev magiskt i föreställningen var hur man med enkla medel med ljuset och ljudet gjorde att man riktigt fick rysningar i kroppen och vilka känslor det gav en i stunden. Tycker även att bytena till tex katten, eleven och läraren fungerade bra med enkla medel såsom enstaka kostymplagg och skådespelarens kroppshållning och uttryck.

Däremot kan jag känna att hundens hela kostymbyte blev lite för mycket då det var en hel hunddräkt, eftersom de andra bytena var med så enkla medel, tycker inte att det riktigt blev av samma kvalitet. Det var ju fantastiskt att man kunde streama föreställningen i dessa tider då de inte kunde åka ut på turné.

REKVISITA, SCENOGRAFI, KOSTYM OCH DEKOR

Utdrag ur Anders Karls loggbok

För mig personligen har arbetet med (gem) ensam i det stora hela varit roligt och givande. Jag har njutit av att arbeta med ett tema som är viktigt och en form som är ny och spännande för mig. Jag har också njutit extra mycket av att arbeta med regissör Carl Alm som har ett fint och kollektivt arbetsätt, samt en teatersmak som långt överlappar med min egen. Jag är nöjd med slutprodukten även om det känns som att mycket av dess potential blev ouppfylld. Ämnet kunde ha utforskats djupare och från fler vinklar, och vi kunde ha hittat bättre sätt att förmedla information och engagera ungdomarna på ett mera emotionellt plan.

Jag upplever i allmänhet att det var en bra och relativt välplanerad process. De två punkter jag känner kunde utvecklas är workshops och produktionstidtabellen. Jag upplever att produktionstidtabellerna vid Wasa Teater i allmänhet har potential att förbättras. Idé- och skissmöte samt modellgranskning kunde med fördel vara längre ifrån varandra och själva produktionen kan inte inledas genast efter modellgranskning. Hela arbetet med en teaterproduktion (vilken som helst) skulle med fördel kunna inledas åtminstone 1 – 1,5 år före premiär.

Förhoppningsvis blir det framöver ändring på detta vid Wasa Teater. Gällande workshops så tror jag att denna produktion skulle ha gynnats av att ha haft fler, längre och framför allt tidigare workshops. Arbetssättet såsom

Carl Alm föreställde det var "kollektivt skapande", men även om han, jag och Per Ehrström inledde arbetet ca ett år innan premiär så skulle det ha varit bra om även skådespelarna skulle ha involverats i ett betydligt tidigare skede. Då skulle kanske produktionen i högre grad varit gemensamt skapad och alla involverade kunde i högre grad ha bidragit med sin kompetens, konstnärlighet och personliga preferenser. Mitt eget arbete skulle ha gynnats av en grundligare introduktion till TIU i ett tidigt skede eftersom konstformen var ny för mig. Jag tror också att vi skulle ha vunnit på att ha en mera affektiv text, eller åtminstone en text som blandade konkret information med mera känsloladdade scener.

Ganska tidigt bestämde vi att det bästa visuella uttrycket för den här produktionen skulle vara enkelt, avskalat och "verkligt". I stället för att gå in i någon heltäckande illusion ville vi i stället skapa en känsla av "här och nu" från vilken man sedan kunde hoppa in i korta spelscener. Vi bestämde också tidigt att använda ett enkelt, men effektivt ljus för att förhöja situationer, objekt och personer. Med risk för att jag hittar på saker utan verklig förankring så spekulerar jag att vårt val att bryta fjärde väggen med hjälp av scenografin var ett mycket bra val för TIU.

Genom att tydligt signalera att detta inte är en vanlig teater med en vanlig scen (eller att det just ÄR teater?) så kanske vi lyckades genomgående hålla kontakten till publiken mera öppen än vad vi annars skulle ha kunnat? Relaterat till ovanstående så har jag reflekterat lite över föreställningsdelens förhållande till för- och efterarbetet och det visuella uttryckets roll i det hela. För- och efterarbetet skapar förståelse och möjlighet till reflektion så är väl speldelens syfte att ge publiken en konstnärlig "spark i magen", d.v.s. en upplevelse som rör om i själen och skapar grund för större förståelse?

Det estetiska uttrycket (ljus, ljud, dräkter, scenografi m.m.) i en TIU föreställningsdel borde kanske därför

vara riktat att skapa en så slagkraftig upplevelse som möjligt. En rent konkret sak som uppdragades var förstås hur publikens placering (samt vad publiken sitter på) påverkar vilka och hurdana dramakonventioner som kan tillämpas. För att kunna ha omfattande fysiska övningar så borde man kanske inte alls ha publiken att sitta på stolar, men det skapar å andra sidan andra problem. Här känner jag att det finns saker att utveckla: Bra dramakonventioner som fungerar för en stor publik som sitter still.

Tankar kring scenografin som föddes under processen är följande:

- Hur kan scenografi/rekvisita användas för att illustrera information på ett intressant sätt och stöda inlärning? (jfr Hans Rosling)
- Repetitioner i rätt typ av utrymme kan inte underskattas.

Dräkterna

Det enda jag har att säga om dräkterna är att det är klokt att redan från början välja skor enligt det underlag som man kommer att spela på, d.v.s. välja sulor som är lämpade för känsliga gymnastiksalsgolv. Övriga reflektioner kring dräkterna sammanfaller långt med tankarna kring scenografi och ljus, d.v.s. hur de påverkar den fjärde väggen och skapar en känsla av förhöjning från det vardagliga.

Teater i undervisningen

Detta var en TIU produktion, men i slutändan kände jag personligen inte att processen var särskilt annorlunda i förhållande till andra produktioner. Mitt arbete relaterade till TIU främst kring frågan om publikens placering och hur scenografin ev. kunde stöda dramakonventionerna. Jag deltog till viss del i allmänna diskussioner kring produktionens tema och struktur, men inte till någon stor grad.

Nedan listar jag ett par saker som jag kommit att tänka på gällande TIU:

- Ordet dramakonvention: Ordet dramakonvention var inlednings svårt för mig att förstå
- Dramakonventioner för stora grupper: Vi borde utveckla nya dramakonventioner som är anpassade för stora grupper, och som är effektiva när dessa grupper är stillasittande.
- För- och efterarbete: För mig som "visualist" var växelverkan mellan förarbete, teaterdelen och efterarbetet ganska osynligt, och jag hade väldigt lite insyn i vad som skulle komma att behandlas i för- och efterarbete. Antagligen var dramaturgen och regissören betydligt mera insatta i detta, men jag känner ändå att också mitt arbete och delaktighet i produktionen kunde ha gynnats av att ha mera insyn. Nu fick jag uppfattningen att för- och efterarbetet skapades utgående från speldelen, men jag undrar om helheten inte skulle gynnas av att dessa tre i högre grad utvecklas parallellt?
- Kompetens om ungdomar: Jag kom att reflektera över hur viktigt det är att någon i arbetsgruppen har kompetens i hur ungdomar bäst tar till sig information och påverkas av drama. Jag har ett tydligt minne av att Nina Dahl-Tallgren sa att man når ungdomarna bäst på det emotionella planet, men den förståelsen borde också finnas i arbetsgruppen (de som arbetar med föreställningsdelen).
- Vi skulle ha gynnats av en djupare kompetens i hur man bäst involverar och engagerar målgruppen, samt vilka reaktioner man kunde förvänta sig att olika typer av övningar skapar i målgruppen.
- Konceptet kring logo/bild hade visserligen diskuterats gemensamt, men den slutgiltiga versionen publicerades utan att någon i arbetsgruppen sett den och godkänt den.
- I framtida TIU projekt måste skådespelarna vara införstådda i TIU och motiverade/inspirerade att arbeta med TIU.

DEKORVERKSTADEN

Jeremy Crofts

Snickarmästare

Dekorverkstads tankar om TIU (gem)ensam. Det var en väldigt enkel process för oss. Dekoren var en sann turnédekor gjort av scentekniska element som transportlådor och strålkastare på hjul samt några enkla stolar. Jag var med på en turné till en skola och var imponerad av hur snabbt dekoren kunde byggas och rivas. Den var liten och kompakt men fyllde en jumpasal med ljus och ljud. Vår enda utmaning var att göra transportlådor tillräckligt stabil så att skådespelarna kunna stå på dem. Vi bytt bromshjul flera gånger ända tills dom sista föreställningar. Det brukar var besvärligt att använda ett föremål på ett sätt som den var inte designad för. Arbetsgruppen var lätt att jobba med och vi kunna lösa problem i en lugn process.

in våra justeringar efter att själva repen var slut. Under detta arbete har jag personligen lärt mig b.l.a. mera om mickning av skådespelare med headset/mygga. Det var ganska nytt för mig, eftersom jag inte har så mycket tidigare erfarenhet av teaterljud, endast konsert/eventemang och jag vill lära mig mera om arbetet. Arbetsprocessen var i det stora hela smärtfri och flöt på bra. Kommunikationen mellan Roosa som var ansvarig för ljussättning, och Kim som var videoansvarig kunde varit bättre, eftersom det blev mycket onödiga justeringar, som skulle kunnat lösas med bättre kommunikation.

TEKNIK

Mats Antell

Teknisk chef

Reflekterande tankar kring den digitala TIU produktionen. I det digitala projektet poängterades att ljudupptagning och ljus är mycket viktig för upplevelsen, det är även viktigt för live framträdanden men ännu viktigare när det är digitalt eftersom det är mindre förlåtande i det formatet. Men annars så var jag själv mycket glad över att det interaktiva med "Menti" funkade så bra.

Elias Andersson

Civiltjänstgörare

Bra med ordentliga möten på förhand, behövs alltid. Enligt mig flöt hela konverteringen till stream mycket bättre än förväntat, säkert tack vare att pjäsen "satt så bra" för skådespelarna och Roosa (föreställningsteknikern). Inför nästa projekt bör vi tänka mera på att strukturera upp repetitionstiden, så att också tekniken kan få en dedikerad mängd tid, nu var det nästan som om vi måste trycka

Kim Blåfield

Media producent på Yrkesakademin

När det gäller anpassningen av live-teater till digital version tycker jag att ni har gjort ett jättebra jobb och anser att vi/ni har en bra grund att stå på inför framtida projekt av motsvarande karaktär. Som extern (läs: utanför Wasa Teater) är det lite omställning för att få allt att klaffa med tekniken "in-house", men det är ett bra team som jag har med mig och ett bra team på Wasa Teater så det har inte varit några stora problem. Personligen jobbar jag helst utan bildmanus men vill man ha mera enhetligt kan man ha ett strikt bildmanus, men då krävs också mycket mera repetition, så att man får allt att klaffa. I övrigt är jag nöjd över processen hittills: direktiven har varit tillräckligt tydliga och eventuella frågor har vi rätt ut tillsammans.

Koska mentiä ei myöskään näytetty streamissä, sen tarkoitus jäi melko ohueksi. Avoin vastaus periaate voisi toimia paremmin, mikäli käytössä olisi toinen alusta, joka mahdollistaisi kommenttien moderoinnin.

Mitä opit? Tietyt tekniset seikat, joita en ole juuri joutunut näytelmän aikana miettimään/tekemään, tulivat tutummiksi ja sain varmuutta niiden tekemiseen. Lattiamerkit näyttelijöille, silloin kun se on tarpeen, auttaa varmistamaan, että näyttelijät ovat hyvässä valossa. Tämä helpottaa myös kameratyöskentelyä, kun tiedetään etukäteen, missä näyttelijät ovat. Jälkikäteen sain palautetta, että streamistä huomasi, että se äänimaailma oli rakennettu teatteriin, ei streamiin. Tulevaisuudessa voisikin miettiä, tekisikö myös ääniin isompia muutoksia, jotta äänimaailma toimii paremmin koululuokan epämääräisillä äänentoistoilla.

Roosa Lehtonen

Ljustekniker

Yleisesti ottaen käsikirjoitus vaati vain vähän uudelleen kirjoitusta, joka helpotti sekä näyttelijöitä että tekniikkaa. Vähemmän muutostarpeita ja uuden opettelua. Menti äänestykset toimi yllättävän hyvin. Henkilökohtaisesti Elias oli minulle iso apu, jotta pystyin itse keskittymään näytelmän ajamiseen, ja hän huolehti streamin äänimiksausesta ja mentistä. Kohtausvaihdot mentien aikana. Huomioita uutta projektia ajatellen? Enemmän aikaa tekniikalle. Viikon varoitusaika ei ollut tarpeeksi. Teaterinäytelmän muuntaminen live-streamiksi ei ole sama kuin näytelmän rakentaminen toiseen tilaan. Muun muassa valot piti rakentaa ja ohjelmoida uudelleen, ja myös äänikalustoa tarvittiin lisää.

Millaisena koit työprosessin? Stressaavaa, erityisesti alussa, koska streamaus suunnitelma tuli itselleni täysin yllätyksenä. Olisin toivonut, että myös minulta olisi kysytty ja kanssani keskusteltu siitä, onko streamin tekeminen tässä aikataulussa mahdollista tekniikan kannalta. Nyt käytin lähes kaiken mahdollisen ajan töissä streamin valmistelussa ja ohjelmoinnissa. Erityisesti illat ja päivät, jolloin ei ollut harjoituksia näyttelijöiden kanssa, olivat tärkeitä tekniikan rakentamiseen. Myös ensimmäisen esityksen vaihtuminen Genrep 2:seen antoi onneksi lisäaikaa korjata teknisiä ongelmakohtia. Koin kommunikoinnin Kimin kanssa hankalaksi, ja koin, että hänen ja minun näkemykseni siitä, milloin kuva näyttää hyvälle, erosivat selkeästi toisistaan. Tästäkin syystä aiemmin mainittu keskustelu teknisistä seikoista olisi ollut tarpeen. Lopulta kun setti oli rakennettu toimivaksi, streameja olisi ollut helppo tehdä vielä lisää, mikäli joku koulu jäi ilman mahdollisuutta osallistua aiempiin. Teimme paljon työtä kolmeen esitykseen nähden. Muita huomioita? Lopetus: Siirtyminen 12 minuutin

Enemmän harjoitusaikaa kameroiden kanssa tai vähintäänkin enemmän keskustelua teknisestä toteutuksesta. Tekniikan tulisi olla samalla linjalla siitä, miten ja mitä tehdään. Avoin Menti: Kuten etukäteen epäilimme, avoimessa mentissä tuli paljon "vitsikommentteja".

mentistä muutamaksi minuutiksi näyttelijöihin ja loppu-harjoitukseen tuntui oudolle. Ehkä tämä toimi paremmin koululuokissa, mutta itsestäni tuntui että siirryimme takaisin "studioon" vain sanomaan "heippa". Luokkahuone-kohtaus: En tiedä, mistä johtui, mutta näyttelijöillä tuntui menevän ajatukset sekaisin aina luokkahuonetta rakentaessa. Projektori meinasi unohtua, valojen kääntäminen unohtui yms. Selkeämpi rakenne ja järjestyksen tähän olisi voinut auttaa tilannetta.

KANSLI OCH MARKNADSFÖRING

Marit Berndtson
Administrativ chef

Wasa Teater har fått understöd för ett treårigt projekt för att utveckla Teater-i-Undervisningen som konstform och pedagogisk metod på det finlandssvenska teater- och utbildningsfältet. TIU-programmet (gem)ensam är den andra produktionen av tre i projektet som pågår under åren 2020-2023. I samband med varje program görs ett omfattande dokumentations-, analys- och forskningsarbete. För varje TIU-program som Wasa Teater har genomfört har vår förståelse av arbetsprocesserna och metodiken ökat.

Här är en sammanfattning av mina reflektioner från TIU-programmet (gem)ensam:

- Corona-pandemin påverkade processen under våren 2021, särskilt besvärligt var det att arbetsgruppen delvis var tvungen att träffa målgruppen digitalt. I maj kunde gruppen repetera med en referensgrupp i deras gymnastiksal, vilket var värdefullt för den fortsatta processen.
- För att föreställningsdelen och interaktionen med eleverna ska fungera optimalt är det viktigt att både manusförfattare och regissör har en insikt i och erfarenhet av TIU som arbetsform. Texten och dramakonventionerna ska vara integrerade så att de tillsammans bygger upp tematiken och fördjupningen av den.

- Det är viktigt att inlärningsmålen är tydligt formulerade. Också vilken grad av fördjupning i tematiken man eftersträvar borde artikuleras. Annars finns en risk att tematiken behandlas för ytligt och att ingen djupare upplevelse/reflektion/inläring sker. Vidare behöver man ha kunskap om vilken typ av övningar som bäst lämpar sig för målgruppen, hur man engagerar och motiverar den. Inläring genom konstupplevelser går alltid från upplevelse och aktivitet till reflektion.

- Det var intressant att ta del av de tankar som (gem)ensam väckte hos eleverna. Många uppgav att de tänkte mer på ensamhet som fenomen och på huruvida de själva bidragit till att någon känt sig utanför. Eleverna ansåg också sig ha fått en större förståelse av hur viktigt det är att behandla andra med respekt och att vara inkluderande.

- Responsen från pedagoger och elever som samlades in från programmet visar att formen har potential att engagera deltagarna och att man väldigt gärna tar del av fler TIU-program, att man upplever dem som viktiga och givande i skolmiljön. Jag upplever att varje program har fört projektet framåt och att vi hela tiden genererar mera kunskap och kompetens inom området. Det är inspirerande!

Ann-Luise Bertell

Teaterchef

Våren 2020, då jag blev vald till chef för teatern var jag med och funderade på tema och arbetsgrupp för föreställningen. Utgående från aktuell forskning beslöt vi att temat ensamhet var intressant och vi beslöt att anlita Per Ehrström för manusarbetet och Carl Alm som regissör. Anders Karls valdes till scenograf och dräktplanerare. Jag kontaktade dem och de tackade ja till att ta sig an utmaningen.

Skrivprocessen pågick under spelåret 2020–21, jag läste olika versioner och gav feedback men deltog inte i referensgruppsarbetet. Våren 2021 hade Per en version klar, men processen fortgick. Under året klarnade det också vilka skådespelare som skulle vara med. Lina Ekblad från teaterns fasta ensemble, Jakob Johansson och Alexandra Mangs som frilansare. Våren 2021 deltog jag som åskådare i en workshop kring materialet.

Hösten 2021 inleddes repetitionsarbetet och på kollektioneringen upplevde jag texten som ganska komplicerad och teoretisk vilket jag också påtalade. Repetitionerna började och jag förstod från sidan att texten reviderades totalt. Jag var provpublik i ett ganska tidigt skede och gav feedback till regissören. Jag upplevde att föreställningen blev både relevant och intressant för målgruppen. Texten och arbetsgruppen analyserade tematiken på ett grundläggande sätt, och jag upplevde att provpubliken mötte sig själva och sina egna tankar kring temat, vilket jag anser är viktigt i alla former av teater, och kanske ännu mera i TIU föreställningar. Föreställningen spelade under hösten i skolor och jag såg premiären i Vasa övningskola. Under våren 2022 medförde coronaläget att föreställningen inte kunde turnera, utan streamades ut till de skolor som beställt den. Som teaterchef var jag nöjd med slutresultatet.

FÖRSÄLJNING OCH MARKNADSFÖRING

Jan Fröjdö

Marknadsföringschef

Jag har medverkat i (gem)ensam i form av marknadsförare, tillsammans med teaterns fotograf/grafiker. Jag har alltså inte medverkat i utformningen av TIU-programmet. Jag tycker TIU-programmen har lärt mig en hel del om vilket samarbete som krävs för att denna typ av produktion stöpt i samma form som övriga produktioner på teatern. I och med att det finns ett tema och ett manus, som ändå formas ganska mycket under processen, så kräver det att marknadsföring och försäljning håller sig uppdaterade om TIU-programmet. På vår avdelning upplevde vi det utmanande att ta fram marknadsföringsmaterial för TIU-programmet. Den utmaningen tror vi kunde lösas genom diskussioner, förslag till innehåll i säljtext och kort konkret synopsis att jobba utgående ifrån.

Simon Ventus

Försäljningschef

Under Wasa Teaters TIU projekt, upplever jag att teaterns personal, kontinuerligt har lärt sig mer om, förnyat sin inställning till och utvecklat bättre arbetssätt i förhållande till TIU-program. Utmaningar som fanns under de tidigare TIU-programmen har denna gång varit enklare hinder, bland annat på grund av justeringar i

produktionens tidtabell och att såväl vår som kundernas (lärarnas) förståelse för TIU har förbättrats.

Den största förändringen ur vårt perspektiv denna gång, är utan tvekan samarbetet med Folkhälsan. Folkhälsan hade i detta projekt en roll som beställare, samarbetspart, sakkunnig och finansiär. Deras betydelse för genomförandet var med andra ord stor. Det finansiella upplägget med TIU-projektets finansiering, Wasa Teaters egen insats och Folkhälsans andel för turnéverksamheten möjliggjorde att alla skolor kunde erbjudas ett TIU-program utan kostnad. Ifall skolan ville ha eller behövde flera föreställningar erbjöds detta för en rätt blygsam summa, oberoende av var föreställningen spelades. Framför allt en produktion som ingår i ett dylikt forsknings- och utvecklingsprojekt vinner på att kunna erbjudas genom en sådan modell, eftersom en bred spridning är viktig för insamlandet av data och erfarenheter.

De flesta skolor uppskattade det upplägg som erbjöds, det var tydligt inte minst i mindre skolor där den ekonomiska insatsen vid ett normalt förfarande skulle ha varit för stor för dem att kunna ta emot oss. Å andra sidan uttrycktes också åsikter om orättvisa i vissa skolor, som var så stora att en föreställning inte räckte för att en hel årskurs skulle ta del av programmet.

Att ha en extern finansiär så nära anknuten till ett turnerande TIU-program, ställer också nya krav på hela genomförandet. Jag hoppas att vi från vår sida från början har varit tillräckligt tydliga med vilka förväntningar vi kommer att lyckas uppfylla. En tydlig diskussion om förväntningar och resultat är hur som helst någonting som jag ser att vi bör ta med oss och utveckla framöver. Covid-situationen fortsatte under hela spelperioden att ställa till problem för TIU-programmet. I bokningsskedet (våren 2021) rådde en utbredd tveksamhet, bland pedagogerna vi var i kontakt med, om huruvida de skulle ha möjlighet att ta emot oss. Eftersom restriktionerna i Fin-

land under hösten var ett ologiskt lapptäcke av regionala beslut, var spänningen inför varje ny vecka hög. Med detta i åtanke är jag glad över att produktionen kunde spelas på så många orter som den gjorde.

I början av året 2022 verkade (gem)ensam möta corona-döden, när en skola efter annan meddelade att det inte kunde ta emot ett besök av oss som planerat. Lyckligtvis kunde vi ändå genomföra så gott som alla inplanerade föreställningar digitalt.

Det var flera saker som fungerade bra gällande genomförandet av de digitala föreställningarna. Skolorna var vid det här laget både angelägna om att få ta del av (gem)ensam och så vana vid digitala lösningar att de flesta skolor enkelt kunde ta beslut om att delta via streamen. En god bieffekt av att vårens föreställningar hölls digitalt, var att mycket fler elever per skola hade möjlighet att delta, än om vi hade åkt ut till skolorna enligt ursprunglig plan.

Instruktionerna som sändes ut var tydliga och bra, så det kom inte alls frågor på det till försäljningen. Youtube var en bra kanal eftersom alla var bekanta med det från förr. Några pedagoger jag var i kontakt med innan föreställningen var inte bekanta med "Mentimeter" sedan tidigare, men verktyget i sig är så enkelt så ungdomarna hade inga problem att använda det utan tidigare erfarenhet.

Trots att det digitala projektet mottogs väl av skolorna behöver det påpekas att ett par skolor valde att inte ta den digitala föreställningen och många skolor uttryckte att de helst skulle ha sett den live ifall omständigheterna varit annorlunda. Efter våra positiva erfarenheter med Det Osynliga Barnet och att jobba tillsammans med Kim Blåfield från Yrkesakademin, kändes det tryggt att erbjuda en digital lösning åt skolorna, trots att vi inte hade möjlighet att se något resultat i förväg.

SAMARBETSPART FOLKHÄLSAN

REFLEKTIONER KRING TIU (GEM)ENSAM

Att bli sedd, att uppleva gemenskap och goda sociala relationer är viktiga faktorer när det gäller välbefinnande. Gemenskap ger oss möjlighet till växelverkan, samhörighet och utveckling, vänskapsrelationer är viktiga för vårt välmående.

Folkhälsan firade 100 år 2021 och under dessa år har många insatser gjorts för att stöda välmående och välbefinnande bland människor i olika åldrar. Sociala relationers betydelse för välbefinnande har länge varit ett viktigt verksamhetsområde. Ett av Folkhälsans fokusområden är att stärka känslan av sammanhang, psykisk hälsa och välbefinnande bland barn och unga och en målsättning är att skapa och upprätthålla förutsättningar för en god uppväxtmiljö, tillit och trygga relationer. Tillsammans utgör fokusområdet och målet en fin helhet som värnar om barns och ungas möjlighet till en trygg uppväxtmiljö.

I Folkhälsans 100-årsfirande ville organisationen även vända sig till unga. I samarbete med Wasa Teater och TIU-programmet (gem)ensam kunde vi nå ut till unga i skolor runt om i Svenskfinland kring teman som till exempel trygghet, utanförskap och ansvar för trivsel. I föreställningsdelen av (gem)ensam läggs fokus på ett viktigt och aktuellt tema som ger åhörarna möjlighet att stanna upp och reflektera. Att pjäsen är interaktiv ger de unga möjlighet att få en direkt återkoppling när de uttrycker sina åsikter och delaktigheten stärks av att de påverkar innehållet. Pjäsen påminner oss alla om vikten av trygghet och att vi ska sträva efter en studiemiljö där alla tillsammans har ett ansvar och bidrar till varandras trivsel och välbefinnande.

Folkhälsan fick möjlighet att ta del av och vara delaktig i planeringsarbetet kring TIU-programmet (gem)ensam

och det kändes värdefullt att vara med i arbetsprocessen. För oss var det också viktigt att man närmade sig tematiken utgående från ett salutogent perspektiv, att stärka ungas hopp och tro på att vi tillsammans är lösningen. Som en av programmets styrkor ser vi också att pjäsens innehåll baserar sig på aktuell forskning och att det finns en tydlig koppling till läroplanen.

Vi uppskattar även att TIU-programmet är uppbyggt med ett förarbete och efterarbete i samband med föreställningen, vi anser att det är ett bra sätt att förankra temat bland eleverna och att detta skapar en möjlighet för fortsatta diskussioner i skolan. Vi ser att detta arbete stöder skolans övriga trivselfrämjande arbete.

(gem)ensam belyser och berör. Vi är glada att vi fick vara delaktiga i projektet samt att unga gavs möjligheten att reflektera över ensamhet och gemenskap. Tack!

FOLKHÄLSANS FÖRBUND

Yvonne Nyberg,
koordinator Barn och Unga i Österbotten

Maria Lingonblad, sakkunnig inom
mobbningsförebyggande arbete i skolan

UTBILDNINGSPAKET OCH FÖRELÄSNINGAR OM TIU

Under spelperioden av TIU (gem)ensam hölls 20 utbildningar och föreläsningar, gratis för olika grupper, organisationer och utbildningsinstanser. De fick även se TIU-programmets föreställningsdel och bekanta sig med kunskapsboken. Under hösten 2021 fick Åbo Svenska Teater en hel dag utbildning kring TIU. Under våren 2021 etablerades ett samarbete med HSS media och CLL kring ett gemensamt evenemang, ett webinarium som arrangerades på hösten 2021. Webinariets tema var "alla ska få må bra" – ett mobbningsförebyggande arbetet med fokus att minska utanförskap och ensamhet. Under webinariet deltog projektledare Nina Dahl-Tallgren och berättade om arbete med TIU i skolorna. Webinariet fick ca 2000 deltagare.

TIU UTBILDNINGAR FÖR:

- klasslärar-, speciallärar-, ämneslärar- och språkbadsstuderande vid Åbo Akademi
- CLL (centret för livslångt lärande) vid Åbo Akademi
- klasslärarstuderande vid Helsingfors Universitet
- skådespelarstuderande på Uniarts
- utbildningsstyrelsen
- på teaterdagarna och vetenskapskarnevalen
- inom forskarseminarier vid olika universiteten
- för Labbet rf. om TIU skrivprocessen

HUR HAR DELTAGARNA UPPLEVT PROGRAMMET?

TIU (GEM)ENSAM – ENKÄTERNA

Under spelperioden kunde deltagarna (eleverna och pedagogerna) svara på en enkät och utvärdera vårt arbete med TIU-programmet. Det var tyvärr väldigt låg svarsprocent och trots uppmaningar svårt att få deltagarna att ta sig tid att svara. När vi samlade in respons kring den digitala transformationen av TIU-programmet valde vi intervjuer som metod och det fungerade betydligt bättre, än att samla in data via enkäter i detta fall.

Analys av respons från eleverna

Vilka tankar och känslor väckte TIU-programmet (gem)ensam?

Jag vill att man ska bry sig om alla och att ingen ska bli utanför. Jag kan relatera till en del av sakerna som togs upp så det kändes lite tungt men annars var det ganska intressant att titta på. Det var en intressant pjässtruktur och det var bra när man själv fick delta. Det påminde mig lite på när jag blev mobbad i lågstadiet. Det var en bra teater för att jag trodde att jag var den enda som hade upplevt liknande men tydligen inte. Jag tyckte att teatern bra förklarade både ensamhet och gemenskap. Jag tyckte teatern var "eye opening". Jag tyckte att programmet var bra men kanske lite för barnslig för min del. Men den fick mig att tänka till och se saker annorlunda. Jag började tänka på hur viktigt det är att vara snäll mot alla och hur viktigt det är att ta alla med.

Det som allra tydligast kommer fram från elevernas svar är att många deltagare blev överraskade över hur många människor som känner sig ensamma och hur det känns att vara ensam. Många deltagare säger sig också ha lagt märke till skillnaden mellan frivillig och ofrivillig ensamhet. Även det engelska begreppet "eye opening" nämns ofta i svaren. Det väckte tankar om utanförskap eller mobbning. Eleverna gillade att delta aktivt i föreställningen. Det fanns en del elever som tyckte att föreställningsdelen var barnslig och tråkig pga. att de själva inte tycker att de upplever ensamhet.

Berätta, vad har du lärt dig när utforskat temat ensamhet?

Att vissa människor är ensamma på olika sätt igen är på samma sätt. Att det är cirka 20% eller mera tonåringar som går igenom det i Finland, och att det är väldigt lätt att hjälpa någon, de är så mycket mer som händer runt omkring oss som vi inte vet. Jag lärde mig att vad man ska göra. Jag har lärt mig att ensamhet betyder inte alltid att man är ensam. Det finns olika sorters ensam. Man kan känna sig som den mest ensamaste personen i världen fast man är omringad av massa människor. Jag lärde mig hur det faktiskt känns att vara ensam. Att man alltid behöver någon man åtminstone kan prata ut till om vissa saker. Att man skall vara social.

Det som kommer tydligast fram från svaren är att många upplever ensamhet, men att det finns också olika sorters ensamhet – det är "antingen något skönt, eller något väldigt hemskt". Det nämns också att man kan känna sig ensam fast man är omringad av andra. Elever har svarat att de har märkt hur viktigt det är att behandla andra med respekt och att inte låta någon bli utanför.

Övriga kommentarer

De flesta verkar ha tyckt att föreställningen var bra, lärorik och att det var roligt att delta. Själva konceptet, uppläggget gillar eleverna även om själva föreställningsdelen upplevdes som tråkig av några deltagare.

Vad önskar du se för tema i nästa TIU produktion?

De teman som kommer fram i svaren är diskriminering, respekt och rasism. Psykisk ohälsa och skolstress, kärlek, förhållanden (också vänskap) och sex nämns också av flera. Även flera deltagare nämner att de vill se någonting roligt och glatt.

Hur upplevde du övningarna ni gjorde i klassrummet?

Roliga, intressanta, informativa, och upplysande, fast kanske lite jobbiga. Jag tycker det var en bra övning som fick en att tänka, om sig själv. De vi gjorde i grupp, då vi skapade egen scen, tränade samarbete. Övningarna var avslappnande och de var bra för de visade ensamhet ur olika synvinklar och vi hade olika åsikter. Bra diskussioner. Kan inte svara på frågan för vi har inte gjort övningarna i klassen.

Största delen av eleverna som svarade på frågorna upplevde övningarna som roliga och intressanta. Några nämner att de tyckte att vissa övningar var tråkiga och att vissa inte gjort övningarna. Många beskriver övningarna som relevanta och tankeväckande och att man lärde sig en hel del om sig själv. Några upplevde övningar också som lugnande, och intressanta att de visade de olika åsikter som finns i klassen om tematiken. Tyvärr svarar några också att de inte har gjort övningar i klassrummet.

Hur kände du efter föreställningen (i gymnastiksalen)?

Upprörd, fundersam, rörd och upplyst. Jag kände mig inte annorlunda än jag brukar. Kanske att jag tänkte lite mer på ensamhet. Det kändes som att jag skulle kunna hjälpa till och att jag kanske inte hjälpte tillräckligt. Jag funderade på hur stor del av oss människor faktiskt känner sig så här ensamma. Att jag kan relatera till vissa saker som de nämndes i teatern. Jag började tänka på att om jag någon gång hade behandlat nån så. Jag kände mig motiverad att vara snäll mot andra. Tacksam för mina vänner. Jag vill se mera.

Många nämner att de kände sig fundersamma efter att ha sett föreställningen. De specificerar att de tänkte mer på ensamhet och hur det känns att vara ensam. De funderade ifall de har själv någon gång behandlat en annan illa (utanförskap) och att de kände sig motiverade att vara snälla mot andra.

ANALYS AV RESPONS FRÅN PEDAGOGERNA

Hur upplevde du som pedagog: förarbetet, föreställningsdelen och efterarbetet?

Jag tycker ni hade gjort ett otroligt väl genomtänkt och digert arbete både med kunskapsboken och föreställningen. Skådisarna var duktiga och medryckande och de fick otroligt bra kontakt till publiken som blev mindre och mindre blyg under föreställningens gång. Fint material, men tyvärr hade vi inte möjlighet att lägga den tid som skulle ha krävts på för- och efterarbetet. Dock tycker jag att man hann med tillräckligt för att förbereda eleverna för föreställningen. Fanns mycket material att välja mellan. Jag ser flera möjligheter med materialet. Det skapade variation i klassrummet och i undervisningen. Bra att det även fanns en färdigt utarbetad timplanering. Jag upplevde allting som positivt, väldigt viktigt och intressant. TIU-programmet är väldigt viktig för eleverna och för pedagogerna. Föreställningen var givande och ögonöppnande för vad som krävs för att ingen ska bli utfrys i klassen.

Ordet som kommer oftast fram i pedagogernas svar är "digert". De beskriver hela TIU-programmet och speciellt för- och efterarbetet med kunskapsboken som digert och genomtänkt. De olika synpunkterna i viktiga diskussioner samt färdigt utarbetade timplaneringar uppskattades. Föreställningen upplevdes som ögonöppnande och givande och kunskapsboken förklarade bra vad programmet innehåller. En pedagog säger också att hen "önskade att vi hade haft liknande saker när jag själv gick i skolan". Överlag uppskattades variationen, men mer instruktioner speciellt till elever med specialbehov önskas ännu.

Vilken kunskap anser du att produceras i möte med TIU-programmet?

Speciellt på det sociala planet anser jag att eleverna fick en bra övning i att stå inför publik, att ta sig en tankeställare och reflektera på sitt eget bemötande av andra och att lära sig empati, sätta sig in i andra personers situation. De fick tänka sig in i hur ensamhet kan upplevas och fundera på hur man kan hjälpa en annan ur ensamheten. Förutom temat i sig konkretiserar arbetsformen att frågor som dessa finns på alla plan i samhället och ses också av andra än lärare. Eleverna förstod bättre efteråt hur den som blir utanför kan känna sig. Det ges kunskap om ensamhet hos unga. Det ges uppmärksamhet till ett viktigt och relevant ämne. Kunskap om hur man bemöter ensamma elever och kunskap om hur man kan göra för att få eleverna att inte känna sig utanför. Jag tycker det var bra att eleverna fick vara delaktiga och att föreställningen var interaktiv. Dramakunskaper och en större förståelse för hur andra människor tänker.

Pedagogerna upplevde att TIU-programmet utvecklar elevernas empatiförmåga och ger dem chansen "att reflektera på sitt eget bemötande av andra". Det upplevdes att det aktuella och viktiga ämnet kommer närmare eleverna när det kommer från annat håll. Pedagogerna tyckte också att eleverna lär sig av kommunikation och att stå inför publik. Pedagogerna upplevde att eleverna fick en bra vetenskaplig grund kring tematiken och det gav en djupare förståelse för hur komplext det kan vara att förebygga ensamhet.

Vilka tankar och känslor väckte TIU-programmet som helhet?

Jag blev personligen ännu ledsnare över en elevs situation eftersom det under föreställningen kom fram väldigt starkt hur dåligt personen mår och pjäsen kändes för mig som om den var skriven om hen. Som lärare känner man sig handfallen. Mycket bra program och helhet. Frågor och diskussioner är viktiga om hur vi alla kan bidra till att ingen som inte vill vara ensam behöver vara det. Ensamhet är väldigt närvarande i vårt samhälle. Skillnad på frivillig och ofrivillig ensamhet. Det finns många faktorer som påverkar och små saker kan göra stor skillnad. Minnen från sin egen högstadietid, ångesten och rädslan över att inte passa in. Det var även en bra påminnelse över hur plågsamt det är att vara ung och vilsen. Pjäsen var mycket bra och annorlunda. Tankeväckande! Några nya perspektiv på ensamhet och hur vanligt det är hos unga. Kul att se hur man kan använda drama i undervisning. Var fint att få dela med andra och höra andras erfarenheter och även direkt i föreställningen få se lösningar på utanförskap. Jag var positivt överraskad och jag tycker överlag om programmet och tanken bakom TIU.

Det som kommer tydligt fram från pedagogernas svar är den höga igenkänningsfaktorn. Många identifierade elever som lider av samma problem som Lea och många kom ihåg sin egen högstadietid eller en annan tid då de kände sig ensamma – programmet "tog upp förträngda minnen". De hoppas på att föreställningen bidrar till att förebygga ensamhet. De upplevde att programmet hade ett berörande och viktigt ämne och upplevelsen var positiv med alla känslor som den väckte.

Vilken form av mervärde ger det här arbetet dig och eleverna?

Det var otroligt bra material med för- och efterarbete och det var nyttiga övningar vi gjorde i klassen. Många av dem är helt enkelt superbra för framtida elevhandledningslektioner där ens nya klass skall lära känna varandra och på så sätt bli mer inkluderande. Det är också bra när svåra teman som denna också tas upp från andra håll än oss lärare, för det väcker elevernas intresse på ett nytt sätt och de får se att det är teman som genomsyrar hela samhället. Bra att man pratar öppet om problemet ensamhet och utanförskap. Tror nog att eleverna kommer att komma ihåg pjäsen och budskapet. Drama i undervisning tycker jag är ett uppriktigt sätt att få elever att vara aktiva, ha genuina interaktioner med varandra. Det är även ett bra tillfälle att lära känna varandra och sig själv bättre.

Det mervärdet som pedagogerna upplever att TIU-programmet ger är omväxling i skolvardagen, vettiga diskussioner och "en annan förståelse över hur vi människor upplever gemensamma situationer". Temat konkretiseras mer på grund av att det svåra ämnet tas upp från andra håll (än elevernas egen lärare).

Några pedagoger nämnde också att övningarna i kunskapsboken är "superbra för att lära känna varandra och sig själva bättre" och "bidrar till en öppen diskussion kring olika ämnen".

Hurudana tankar väcks när utomstående (i detta fall Wasa Teater) håller program i skolorna, jämfört med extraprogram som lärarna själv håller i?

Jag har nog en känsla av att det går bättre "hem" hos eleverna om sådana här program dras av utomstående. Det går lättare att visualisera problem och situationer som en teatergrupp än att en ensam lärare skall stå och hålla monolog. Nu var ni också experter på ert område, att skådespela och hade redskap för att bygga upp en trovärdig situation att spela i, det blev mer äkta än om vi lärare spelat upp scenerna i ett provisoriskt utrymme under en lektion. Ni kommer också med synvinklar, som vi kanske inte ser för att vi är så inrutade i våra egna tankesätt. Jag tror att elever vill och vågar vara mera aktiva och delta med egna tankar.

Pedagogerna upplever det som positivt, när utomstående kommer och håller program för ungdomarna i skolan. De tycker att ämnet "går bättre hem" och det anses som en allvarlig sak när det inte tas upp enbart på grund av läroplanen. Pedagogerna anser det också som viktigt att "eleverna får diskutera känslor med andra vuxna än sina lärare". Det kommer också en helt annan tyngd bakom budskapet när det är professionella skådespelare som berättar berättelsen i stället för någon som eleverna känner.

Det som också ger mervärde till att det är utomstående som håller program är att lärarna får möjlighet att "studera eleverna bättre" – "man har som mer tid att se hur eleverna reagerar när man själv är en aktiv del av TIU-programmets föreställningsdel med klar rollfördelning.

Övriga kommentarer

Tusen tack till er! Jag hoppas ni kommer att fortsätta inom TIU. Det var mycket givande på alla sätt! Tack för ett fint material! Väldigt bra projekt. Ser framemot vad som kommer till näst. Fortsätt med det fina jobbet. Tack för ert viktiga arbete!

Det kommer tydligt fram att lärarna uppskattar materialet och att det finns ett intresse för ha TIU-program som en viktig del av arbetet i skolan i framtiden. Att TIU-program tar upp aktuella teman ses som en viktig del för pedagogerna.

VAD ÖNSKAR DU SE FÖR TEMA I TIU PRODUKTIONER FRAMÖVER?

Pedagogerna har många olika önskemål för tema i följande TIU-program.

- Kränkande språk och ord. Vett och etikett.
- Nätmobbning
- Olikheter
- Sociala medier påverkan på ungas mentala hälsa., familjerelationer, psykisk hälsa
- Mångkultur, mångfald, flerspråkighet
- Identitet och kön
- kroppshets och ätstörningar
- Hållbarhet
- Beroende (spelberoende, beroende av some, beroende av rusmedel osv.)
- Altruism (hur man kan tänka på något annat än mig, mitt och mina).

TIU (GEM)ENSAM - EN DIGITALVERSION AV PROGRAMMET

Vi gjorde intervjuer med de deltagande skolorna för att få feedback kring hur den digitala föreställningen av TIU-programmet upplevdes av mottagarna. Vi frågade under intervjun: Vilken åldersgrupp? Hur upplevde deltagarna upplevde streamen? (tekniskt – innehållsmässigt) Hur mottagarna upplevde den digitala interaktiva föreställningen jämfört med ett traditionellt fysiskt teaterbesök? Vad väckte innehållet för tankar för dig som pedagog och för eleverna? Hur upplevde pedagogerna elevernas deltagande under streamen? Hur fungerade de olika interaktiva bitarna (Mentimeter, diskussion, stillbildsövningen)? Vill du ha mera digitala tjänster från teatern i framtiden? Om JA (följdfråga) vilka kriterier bör det uppfylla för att funka i skolan? Om NEJ (följdfråga) motivera varför.

Analys av responsen från intervjuerna

Lärarna upplevde digitalprojektet som en högst positiv upplevelse och tyckte att de interaktiva delarna förverkligades på ett extremt fungerande sätt. Föreställningen lyfte elevernas vardag och har gett dem möjlighet till förändring, gällande ensamhetsproblematiken i skolan. Det som noterades i datainsamlingen var att lärarnas attityd mot digitala tjänster gör skillnad: ifall läraren är engagerad och förberedd så upplevde eleverna föreställningstillfället som en positiv tankeställare och underhållande.

Om läraren inte hade hunnit förbereda sig eller under programmet bidragit till att vägleda eleverna i de interaktiva delarna, blev det stöktigt, okoncentrerat och ofokuserat. Det uppskattades att vi hade tänkt på interaktiva bitar för eleverna som var i karantän under livestreamen. Den digitala föreställningen gjorde det möjligt att eleverna kunde delta i mindre grupper, vilket hjälpte eleverna med social ångest och diskussionerna blev djupare. Lärarna märkte att vissa elever hade det lättare att ta in föreställningens tematik när föreställningsdelen var

på distans och vissa elever hade det svårare.

Lärarna föredrar fortfarande ett fysiskt närvarande besök av teatern, men uppskattar möjligheten att delta digitalt ifall ett fysiskt besök inte är möjligt, till exempel pga. ekonomiska skäl. Det uppskattades också att besöken inte blev inhiberade helt när restriktionerna slog till. Lärarna betonade att ett digitalt besök är absolut bättre än inget besök.

Material från TIU (gem)ensam för Dahl-Tallgrens doktorsavhandling

Wasa Teaters teaterpedagog Nina Dahl-Tallgren är doktorand vid Åbo Akademi inom pedagogiska vetenskaper, med ambition att avlägga en doktorsexamen. Avhandlingen skrivs inom ramarna för det treåriga TIU-projektet på Wasa Teater. Forskningen kan potentiellt bidra till att ge andra teatrar, kulturinstanser, skolor och utbildningsanordnare möjlighet att lära sig mer om TIU som konstform och vilken lärandepotential som genereras.

Forskningen kan bidra till att ge andra teatrar möjlighet att lära sig mer om TIU, performativt skapande och lärande. Som forskare är jag nyfiken på att se vad som produceras i möte med TIU och vad TIU möjliggör för skolans lärmiljö. Forskning är avgörande för att vidareutveckla TIU som konstform. Syftet med avhandlingen är att undersöka vad som karaktäriserar en grupp elever, pedagoger och ensemblens kunskap genom lärandeprocesser i TIU-program utgående från ett performativt perspektiv. Vad produceras i möte med TIU och vad möjliggör TIU som konstform för skolans lärmiljö? Med erfarenhet av projektet och resultaten det genererar kan Wasa Teater såväl som andra teatrar fortsätta producera TIU-program med en stabil kunskapsgrund och vetenskaplig analys.

Under TIU-programmet (gem)ensam samlade Dahl-Tallgren forskningsmaterial till två artiklar.

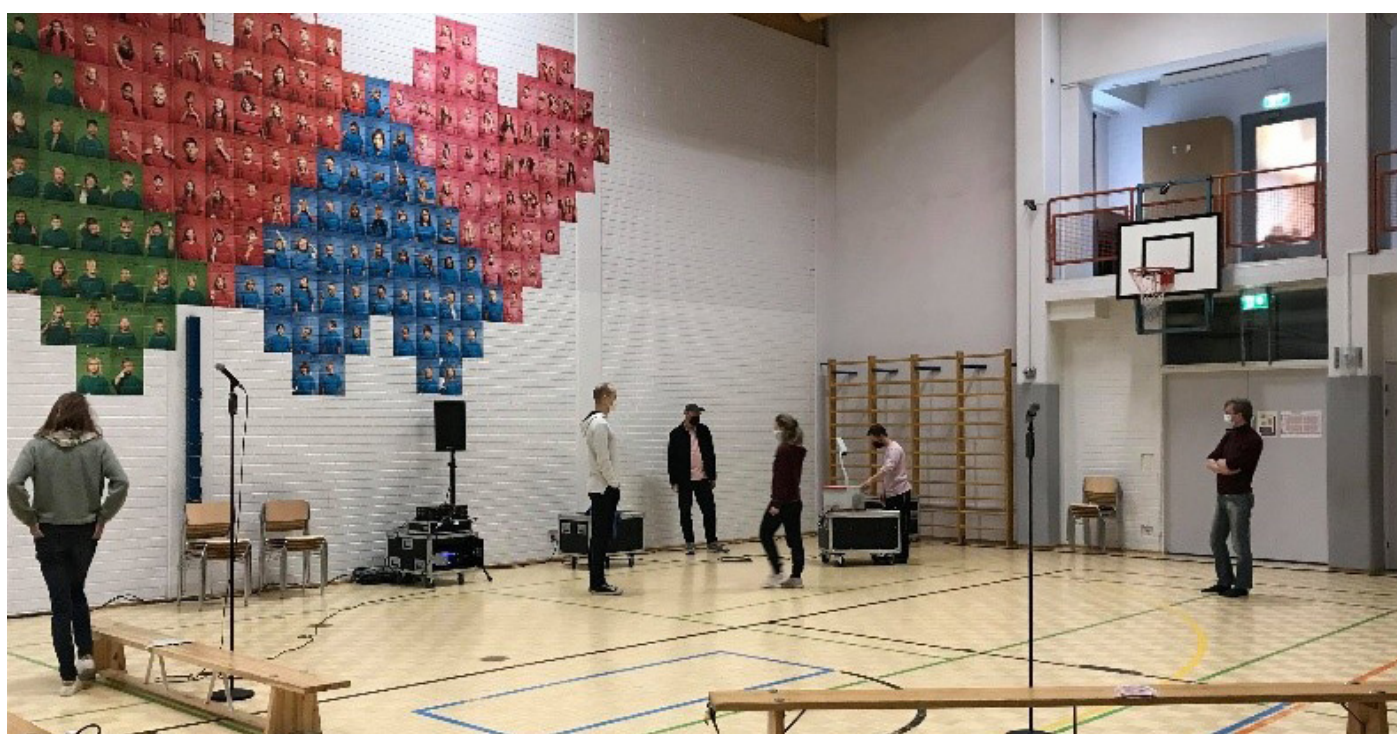
Artiklarna skrivs på engelska, med rubriken: *An art encounter with TIE Loneliness* och *Teenagers' performative learning in TIE Loneliness juxtaposed with youth culture, subject culture and school culture*.

An art encounter with TIE Loneliness

Abstrakt: I denna studie utforskas finländska gymnasieelevers performativa möten med ett TIU-program (gem)ensam, vägledad av den analytiska frågan: Vilken kunskap producerar ett konstmöte enligt deltagarna med TIU-programmet (gem)ensam? Studien placeras inom ett performativt forskningsparadigm. Både kvalitativa och postkvalitativa metoder ligger till grund för analysen. En tematisk analys genomförs utifrån läsning med teori, främst gällande transformativt konstnärligt lärande.

Teenagers' performative learning in TIE Loneliness juxtaposed with youth culture, subject culture and school culture.

Abstrakt: Den här studien undersöker hur temat för ett TIU-program tolkas och förstås av tonåringar. Material från konstmötet, elevernas problemlösningsförslag är empiriskt material för denna studie. En sidoblick ges till fyra lärares skriftliga tankar om TIU-programmet (gem)ensam som en teaterhändelse med möjligheter till lärande. Syftet med studien är att utforska den vilken kunskap som TIU-programmet (gem)ensam bidragit till som en performativ teaterhändelse vägledad av den analytiska frågan: Hur kan elevens problemlösningsförslag förstås som kunskapsbidrag till ungdomskulturen ställt mot lärarnas ämneskultur och skolkultur? Studien belyser ungas utmaningar i det moderna livet, samt sättet de uttrycker sig och engagerar sig i samhället – i kulturen. Studien bygger på en tematisk narrativanalys som tar hänsyn till temporalitet, socialitet och plats som ett tredimensionellt narrativt rum.

VAD FUNGERAR OCH VAD BEHÖVS?

Utforskningsfasen gav TIU-programmet (gem)ensam en bra vetenskaplig grund. Det var en hängiven referensgrupp. Samverkan med Folkhälsan och dess experter var en stor tillgång för utformningen av innehållet i TIU-programmet. Barns och ungdomars röster är en viktig del av utformningen av ett TIU-program. Därför var teatern intresserad av att höra målgruppen reflektera kring temat ensamhet. Frågeformulär kring tematiken riktades åt ungdomarna men även lärarnas åsikter bidrog till studien.

Svaren var anonyma och användes som inspirationskälla för pjäsförfattaren och produktionsteamet samt valda referensgrupper vid utformningen av TIU-programmet. Enkäterna fungerade tillsammans med THL:s skolundersökning som botten för utforskningen av temat i TIU-programmet (gem)ensam. Vi var oavbrutet i dialog med referensgruppen, forskarna, eleverna och pedagogerna under utformningen av programmet. Lärandemålen och kopplingarna till läroplanen var väldigt tydligt och bra formulerade.

Föreställningsdelen skrevs av dramaturgen Per Ehrström med inspiration av konceptet "performance lecture". Under skrivfasen hade Ehrström möjlighet till att hålla workshop med våra fokusskolor inom projektet. Workshoparna bidrog till att Ehrström kunde föra en dialog med ungdomarna kring sina texter/scener och detta användes i utvecklingen av manuset. Skrivfasen avslutades med en kollationering av manuset (gem)ensam.

Manuset saknade de interaktiva delarna, valet av dramapedagogiska bearbetningsdelar och vilken form av roll deltagarna (pedagoger och elever) skulle tilldelas under föreställningsdelen. Det fanns många utmaningar med att skriva ett TIU-manus och här behövs mera kunskap och utveckling av skrivprocessen. Ämnet kunde ha utforskats djupare och från fler vinklar. Det kunde finnas bättre sätt att förmedla information och engagera ungdomarna på ett mera emotionellt plan.

I och med att det finns ett tema och ett manus som formas ganska mycket under processen, kräver det att marknadsföring och försäljning håller sig uppdaterade om TIU-programmet. Utmaningen med att ta fram marknadsföringsmaterial för TIU-programmet kan lösas genom diskussioner, förslag till innehåll i säljtext och kort konkret synopsis att jobba utgående ifrån.

Under TIU-produktionen (gem)ensam bearbetades manuskriptet mycket under repetitionen och det skapade en del utmaningar. Repetitionsfasen bestod av sex veckor repetition, möten med elevgrupper, pedagoger och referensgruppen. Repetitionerna utfördes till största del i gymnastiksalen, vid behov på teatern. Under repetitionerna bearbetades manuskriptet för att tillföra och utforska de interaktiva delarna med delaktighet.

Det upplevdes svårt och utmanande att hitta sätt att engagera en stor publik i interaktion. Under repetitionsfasen utformades kunskapsboken och teaterpedagogerna testade materialet genom workshops i fokusskolorna. Vi pratade mycket om den pedagogiska och konstnärliga aspekten - hur ska dessa existera i symbios utan att den ena tar över för mycket? Här har vi lärt oss mycket. Att ha en tydligare tanke med balansen mellan fiktion - konvention - interaktivitet i ett TIU-program. En TIU-produktion är inte lätt att genomföra inom en intuitionsteater med sina strukturer.

Vi tog till oss lärdomar och utvecklade processer, kommunikation och innehåll. Den stora styrkan i TIU är det processbetonade arbetssättet som möjliggör en gemensam röst. Arbetssättet är en förutsättning för att ett TIU-program ska lyckas och att en genuin kommunikation med målgruppen ska uppstå. Det speciella med TIU är publikmötet som karaktäriseras av äkthet. När man jobbar med TIU, kräver arbetet att den producerande enheten har en stark vilja och lyhördhet för att stöda just den arbetsprocessen som man antagit för arbetet. Det kollektiva kan upplevas utmanande om arbetsgrup-

pen inte alla gånger kan, eller vill bidra. En ensemble som inte bara ser sig själva som skådespelare utan som medskapare kunde ha bidragit till ett ännu större kollektivt arbete. Verkstäderna reflekterar i sina texter och ger flera konkreta åtgärds- och utvecklingsförslag till att förbättra arbetet med TIU produktioner.

TIU-programmet (gem)ensams spelperiod var läsåret 2021–2022. TIU-programmet turnerade trots pandemin (covid-19).

Under turnéperioden förekom det att det förändringar gjordes i manuset eller upplägget i TIU-programmet. Dess ändringar gjordes som en konsekvens av att det i mötet med deltagarna, som är medaktörer i programmet, uppstod behov av förändringar. Det är viktigt att vara lyhörd för mottagarna och kunna utveckla programmet också under spelperioden.

Under vårens turné producerades en digital version av TIU-programmet. Vi använde oss av Mentimeter som ett verktyg för att skapa interaktivitet i programmet. Innan de digitala föreställningarna hölls en digital lärarhandledning med övningar som läraren utförde i klassrummet under liveströmningen. I rapporten framkommer även många tänkvärda och konkreta åtgärds- och utvecklingsförslag för att göra TIU-program digitala. Respons från elever och lärare presenteras i rapporten och är en bra vägledning för utvecklingen av kommande

TIU-program.

Den största förändringen ur vårt perspektiv denna gång, är utan tvekan samarbetet med Folkhälsan.

Wasa Teaters egen insats och Folkhälsans andel för turnéverksamheten möjliggjorde att alla skolor kunde erbjudas ett TIU-program utan kostnad. Att ha en extern finansiär så nära anknuten till ett turnerande TIU-program, ställer också nya krav på hela genomförandet. Folkhälsans 100-årsfirande ville organisationen även vända sig till unga.

I samarbete med Wasa Teater och TIU-programmet (gem)ensam kunde de nå ut till unga i skolor runt om i Svenskfinland kring teman som t.ex. trygghet, utanförskap och ansvar för trivsel. Folkhälsan fick möjlighet att ta del av och vara delaktig i planeringsarbetet kring TIU-programmet (gem)ensam och det kändes värdefullt att vara med i arbetsprocessen. För dem var det också viktigt att man närmade sig tematiken utgående från ett salutogent perspektiv, att stärka ungas hopp och tro på att vi tillsammans är lösningen. De ansåg TIU-programets styrkor att arbetet baserar sig på aktuell forskning och att det finns en tydlig koppling till läroplanen. De uppskattade förarbete och efterarbete i samband med föreställningen för att skapa en potential till fortsatta diskussioner i skolan.

SLUTORD

Varje konstnärlig process har sina särdrag och utmaningar och utan dem skulle vi inte utveckla teaterkonsten. Vi pratade mycket under produktionen om den pedagogiska aspekten och den konstnärliga - hur ska dessa existera i symbios utan att den ena tar över för mycket. En TIU-produktion är inte lätt att genomföra inom en intuitionsteater med sina strukturer. Vi lärde oss och utvecklade processer, kommunikation och innehåll. Det processbetonade arbetssättet möjliggör en gemensam röst, samtidigt är det en förutsättning för att ett TIU-program ska lyckas och en genuin kommunikation med målgruppen.

När man jobbar med TIU, kräver arbetet att den producerande enheten har en stark vilja och lyhördhet för att stöda just den arbetsprocessen som man antagit för arbetet. Ett kollektivt arbete som karaktäriseras av ensemble som inte bara ser sig själva som skådespelare utan som medskapare. I rapporten presenteras tänkvärda och konkreta åtgärds- och utvecklingsförslag utifrån deltagarna inom TIU projektet.

TIU-programmet (gem)ensam spelperiod var läsåret 2021 – 2022. TIU-programmet kunde turnera trots pandemin (covid -19). Under vårens turné producerade en digital version av TIU-programmet. I rapporten fram-

kommer även många anmärkningsvärda och konkreta utvecklingsförslag för hur man producerar TIU-program digitalt.

I Folkhälsans 100-årsfirande ville organisationen även vända sig till unga. Folkhälsan fick möjlighet att ta del av och vara delaktig i planeringsarbetet kring TIU-programmet (gem)ensam och det kändes värdefullt att vara med i arbetsprocessen. För dem var det också viktigt att man närmade sig tematiken utgående från ett salutogent perspektiv, att stärka ungas hopp och tro på att vi tillsammans är lösningen.

Wasa Teaters egen insats och Folkhälsans andel för turnéverksamheten möjliggjorde att alla skolor kunde erbjudas ett TIU-program utan kostnad. Respons från elever och lärare presenteras i rapporten och är en bra vägledning för utvecklingen av kommande TIU-program.

Nina Dahl-Tallgren

Projektledare för forsknings- och utvecklingsprojektet TIU

nina-dahl-tallgren@wasateater.fi

